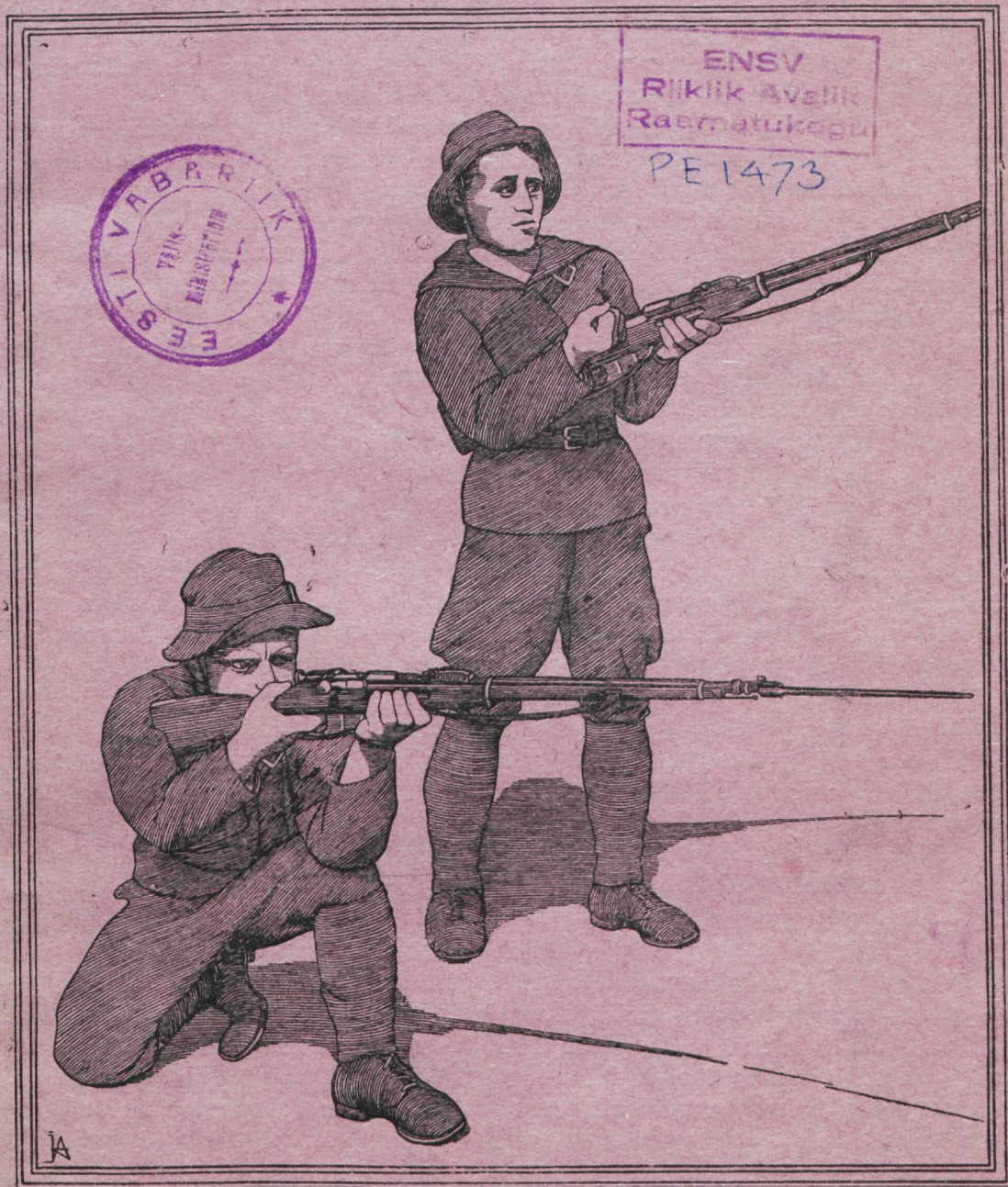

N. 1247.

Hõigi maade töölistel, ühinegem!

Klassivõitlus

Teine aastakäik Nr 1/2 (13/14) Jaanuar/veebruar 1920

Gesti kütid

25 rbl

Kihuta edasi!

Sõida edasi, juht! Mõtteta oleks seisatada nüüd kesk kibedat kihutuskeeru, kus ise liigud ja ümbrus liikumisest kihab. Paratamata ooga kisub see kaasa. Ja oleksgi võimata pikemalt seista ja puhata selles liikumisekeerus, — pilkline peatus aga pole puhkus, waid nõrkuseawaldus wägewuse ees, ja mitte ainult wägewuse, waid liikurwa atomigi ees. Sellepärast austa liikumist, milleläbi sa alguse said, et liikudes algatuseks saada. Sõida edasi!

Kas mäletad, minewik oli ju kannatamine? Suured võimud puresid wahetpidamata sind pisikeste ussikestena. Sa olid elaw surnukeha: sündides surid, elule õnnistades maeti sind söödaks inimsoo söödikutele, kes seni sind puresid ja Pyrrhuse võitu pühitsesid kuni nad nõrgaks said. Nende nõrkuse läbi pääsesid; jõua siis kaugele nüüd sellest õudsusewallast, kus walitseb pimedus, alandus, orjus. Tagasi pöörata sinna on võimata: kuristik wahel on sügaw, ühendaw ülekaik purustatud.

Mitmestgi tõukest ja woolust, mis matta ahwardasid, jõudsid õnnelikult mööda; peatada on aga wara weel. Ära ju uhkusta sellega et sa neid võitsid, luba et teewad seda need, kes rahulistes tingimistes sinu järele tulewad. Sinul weel võitmata waenlased müürina seisawad ees, püiawad alwata iga su sammu; aga nad akkawad kartma kui näewad su võitmata rammu. Kihuta julgeste edasi!

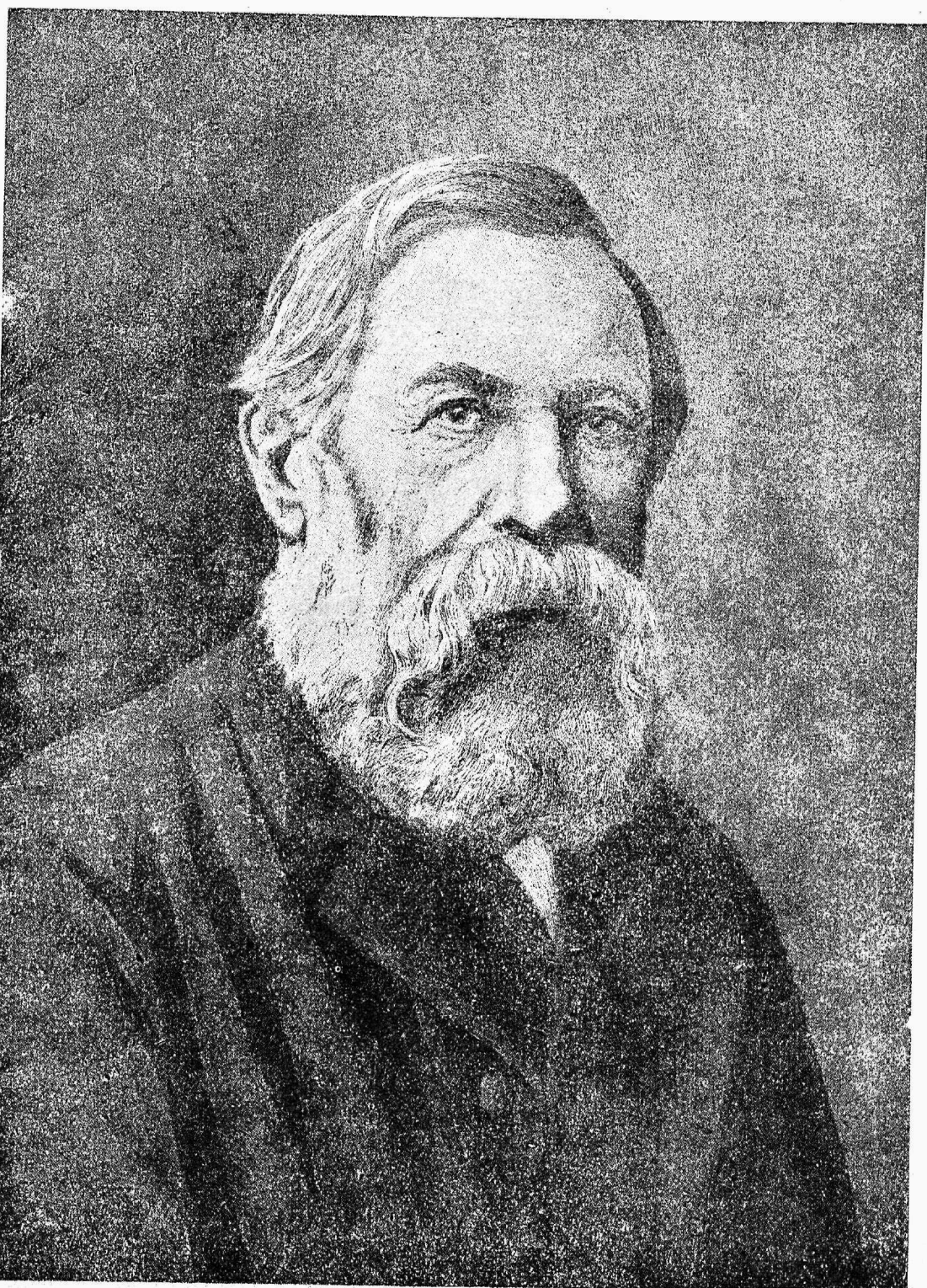
Teadmata alles küll on kas soowitud sihile jõuad? Teadmatus — see on petlus. Võimalik et sa petta saad, aga siis petad ennast ise ja oled tuhat kord targem neist kes teistest ennast petta lasewad. Ennast pettes lood omale silmapilgud, milledest ainuke rohkem on wäärt kui igawiku pikkune tõde, mis tõendab et sa kõigeks kohustatud oled ja milleksgi õigustatud pole. Enesepettus on julguse wili, julgus on ea omadus — trööstigu see, kui sa sihile ei saa.

Sõida edasi, juht; ära kohku et roopaid ees pole. Roobastel sõites oleks sulle sõidusiht määratud; wabalt wõid nüüd ise seda määrata. See wabadus on su mõistusesuudete katsuja. Ta küsib: Kas pahemale wõi paremale poole? Wõi otse edasi walid tee? Kahte wastust ei ole. Otse edasi, wasta, sest üks kui teine ja kolmasgi tee lõpeb auas.

Kuigi sul otse minnes ees pole rada, siis jääb ta järele seda sirgem, laiem ja käidawam, mida kiiremalt, julgemalt kihutad.

Sõida edasi siis, argu irmutagu aud, kuhu sa otse kihutades ruttu jõuad, sest sirge tee on kõige lühem. Mitte ainust põiklemisesammu selle pärast. Otse edasi! Sirget teed austatakse, wintawäntalist wihatakse, pöörasest sõitjast peetakse lugu. Suured ringid ei päästa sind, lootus on pettus; see selgub aua ääres, millest sa mööda ei tiiruta. Ja on see nii, siis kihuta noolesirguselt edasi, et pilwini tõuseks tolm ja wäriseks sõidu all maa, wäriseks weel süisgi kui ta sinu tardunud teguwõimu enesesse wõtab. Olgu see wiimane suurus, kes sinu ees wäriseb. Las wärisewad ainult nõrgad wiimast korda põrmu ees.

Joh. Wiedemann.

Karl Marx'i suure kaastöölise **F. Engels'i** surmast saab tänawu 5. augustil 25 aastat ja tema sündimisest 28. nowembril 100 aastat

Pärast sõda.

Walge Gesti wõttis rahulepingu allakirjutamise teate väga segatud tunnetega wasta. Gesti kätt õisatakse muidugi, nagu see sarnastel juhtumistel wiisiks, sündmuse wälise tingel- tangli ümber. Sellejuures juhitakse ikka ja jälle — wõib olla sadandet korda — tähel- panekut selle peale, kui kangelaselikku osa Gesti rahulepingu kätewõitmisel etendanud: efiteks sõjawäljal, kus ta wäed enamluselaine läänesse oowamist takistanud ja seega teatavas mõttes Vääne-Groopa päästjaks saanud; teisteks üleüldises poliitikas, kus tal julgust jatkunud ühispäinise nõukogude Wenemaaga rahuläbi- rääkimisi alata, oolimata sellest et mitte ainult ligemad kaaslased läbirääkimistest tagasi ei oidnud, waid ka mõned liitriikidest (teata- waste Prantsusmaa) terawalt läbirääkimiste wasta seifid, ja kolmandaks oma diplomaa- tiaga, kus korda läinud nõukogude Wene- maalt täie ste r a h u l o l d a w a i d tingi- misi wälja nõuda, niiaästi ifeseiswuse tun- nistamises ja piirideküsimumises kui ka majan- duslikel alal.

Nende põhipunktide igalaadilise ja mit- messe pähe äratallatud korutamisega lõppeb esialgu rahulepingu indamise jaataw külg walgele Gestile. Neist edasi järgnewad juba wäljawaated lepingu tagajärge de kohta, ja need on, uuitawal wiisil, oma kaugeft suuremas kogus — õige jahedad, su- rutud, pessimistlikised. Kõneldakse üleüldiselt wõimaluseft, oma saatuse ja riikliku elu rahu- likule ülesehituse tööle asuda, kusjuures nõndanimetatud „pahem tiib“ — sotsiaal- demokraatia ja tööerakondlased — wõima- likuks peawad enamlastega rahulikult läbi käia; sotsialistid püüawad endid koguni selle lootusega trööstida ja julgustada, et enamlus Wenemaal „demokraatia“ poole arenemat ja . . . kes teab kuhu weel Wenemaa ife- mine kujunemine wõiwat wälja jõuda; igatahes — üteldakse täie rinnaga — on wägi- wallatööd, mis enamlastest, irtutamifeks, räägitakse, liialdused ja „mete loodame õnne- likult neist mööda pääfeda“.

Kõigest eneseülendamifest ja enesejulgusta- misest läbi tungiwad aga tahtmataft teist- sugused toonid, niipea kui küsimus tulewikku puudutab. Näib nagu oleks walgel Gestil ainult sellest meeleülendust leida, mis tal — jelsa taga.

Kõige enam kiltawad sotsialistid rahu- lepingu ümber, kus nad ifegi wiisuguse näo teewad, nagu oleks see nende ammune südame- soow olnud — ehk meie küll nende seletustest afutawa-kogu algupäiwil alates, ifjem Dina skandali puhul, Tšoborski werepulmas ja wi- mats Judeenitshi awantuurra ajal, kui sotsia- listid seda sõjakäiku õnnistafid ja enamlusele surmatella kõlksutafid — ehk küll kõigest sellest nägime, kuidas nende rahuarmastusega tõepoolest lugu on. Aga nendegi äälekand- jasi käib, rahulepingu tagajärgebele tulewikku kujutades, walus õhtamine läbi. „Sots.“ tuletab meele, et demobilisatsioon — sõja- wägede koolajamine — ifegi wanades korral- datud alusega ja wõimsa riiklike ning majan- duslike aparaadiga riikides kõige ädaohlikum filmapilt olnud ja kardetawaid rahutusi sünni- tanud. Kui palju ädaohlikum — seda näeb ja tunneb „Sots.“, see kõlab ridade wahelt wälja — on see filmapilt läbi elada Gestis, kus tööpuudus praegu juba äärmusesse ulatab ja weebruari algul teated tulid, et terve rida wabrikuid kütte puudusel pidi seisma jääma (Tallinnas näit. Mayeri, Lutheri, Noblesneri wabrikud, kuna Balti puurillawabrik juba 21. jaan. seisma jäänud ja umbes 800 töö- list uulitsale wisanud, Peetri tehase ka finni wõib jääda ja 460 töölist uulitsale saata. Narwa Kreenholmi ootawat seesama saatust).

Mis seesuguse seisutorra juures, kus töö- puudus iga päewaga kaswab, kus selle kõrwal ka toidu- ja tarbeainete innad pöwraselt tü- sewad, tuhandete uute töönõudjate ilmumine tööturule tähendab, seda wõidakse sotsiaaldemo- kraatide peres umbkaudu aimata, seda enam et need mitte igapäewased tööstuse tagawarawäe roodud ei ole, kes seal ette astuwad, waid inimesed, keda kogu ajakirjandus tuhanel keelel kangelasteks, ifamaapääftjateks jne on tunnistanud, kellel õigus on ja kes tun- newad et neil õigus on kui mitte eraldi ääni ja taju, siis igatahes töowõimaluse, inimesewääriliku ülespidamise kohta.

Kogu „demokraatia“ walitjuse aja aga on tööstus Gestis lagunenud ja laguneb edasi, ilma et lähemas tulewikus mingit pööret paranemise poole näha oleks. Gesti pakub tööstuse poolest liiga wähe külgetõm- barust wõerastele kapitalidele; peale põlewa fiwi leidub fiin wõrdlemisi wähe tooresaincid,

ja neidgi, mis on — metsafaadusi ja lina — on walitsus sunnitud kiirelt, ilma ümber töötamata wälja wedama, et wäljamaa raha (wäliwaluutat) saada, sest Cesti oma lipakate eest ei saa wäljastpoolst nõbpdelagi osta. Cesti oma kapital aga walgub peasjalikult sahkerdamise peale, mis wähem teadmist nõuab, kiiremalt keeru käib ja suuremat kasu annab; pealegi on teda seal alati õlpus „sulaks“ teha, mis praegusel muutlikkudel oludel igatahes wäga tähtis on. Rõik-sugused korwatused, millega rahaministri isju-tise seletuse järele Cesti majanduslist seisus-torda kindlustada mõeldakse, sihiwad eestkätt tooresaaduste wäljameo, nimelt metsa laas-tamise peale, milleks Inglise kapital oma „abi“ patub — Cesti majanduslise elu kind-lustamiseks, nagu lapsikult seletatakse, töö-poolest aga Cesti wereimemiseks, nagu seda iga asumaakapital, Inglise oma iseäralise osawusega ja, mis weel tähtsam, iseäralise metslise tooruse ja waljusega teeb. Tööstuse tõsmiist on sealtgi wälje loota.

Jääb järele — põllutöö. Rahtlemata ongi suurem osa sõjawäelasi maalt, külast. Cesti walitsus sai wäga ästi aru, et äärmiselt kardetaw on wabrikutöölisi sõjawälke saata, ja ostas neid mitmesuguste ettekäanete all sealt eemale oida. Uga wäga kitsad on töö-wõimalused maalgi neile, kes mitte iseseiswad põllupidajad, oma peremehed ei ole. Mõis-fateist wäljambedetawad maatükid on palju-delgi ihalduse eesmärgiks olnud, aga seal oiatab põlluministeerium ise juba maatahtjaid, et ainult need kandidaatideks wasta wõet-akse, kes majanduslikelt küllalt tugewad, et maad korralikult arida suudawad. Palju on aga selletaolisi „sõdurite“ ulgas?

Põllutöölisi on maale muidugi waja, aga seal mängib allparun peremeest, ja kuigi nüüd segakomisjonid põllutööliste töötaja ja palgatingimiste kohta normid kindlaks mää-rawad, siis wõib ainult see nende täit-misest unistada, kes meie Cesti tänawa maadõugu parunit ei tunne. See ostas Saksa piisimehe sunnitorra eestgi kõrwale põigelda — „oma“ walitsuse määruste ja korraldus-tega pole tal üleüldse palju asja, ja ta peamure on neist wõimalikult palju täitmata jätta. Ja seks juhtumiseks, kui walitsus neid tõeste peats fundima tööliste wasta lepingu-tingimisi täitma, oiatawad nad ette juba ah-wardades, et nad wägaästi ostawad ainult niipalju põldu üles teha, kui oma pere jõuga wõiwad ära arida.

Rõik see paneb „Sots.“ nukralt kõrwatagust krasfima sõjawäe kojulastmise peale mõtelbes. See ei ole aga mitte kaugeltgi ainuke mõru pala, mis tulewiku wäljawaadet fibestab. Tõberakonna ääletandja „Waba Maa“ ütleb awalikult wälja: „Meie iseseiswuse wõitlus ei ole kaugeltgi lõppenud — selle wastastega on meil wast nii mõnigi werine eitlemine ees.“ — See on Wenemaast mõõda üteldud, aga mitte mõõda uute wõitluste, uue sõja wõimalustest.

Weel tõsisem on nende pale, kel walge Cesti elus üleüldse rassem kaal. „Päewa-leht“ paneb oma sellekohase juhtkirja peal-kirjaks „Rõlm rahu“ ja lausub: „See rahu toob meile külma rahu; ta jätab wis-tiste kõigi südamesse tunde, et see, mis seal omawahel kokku lepitud ja paberile pandud mitte püsiw ei ole“ (minu sõrendus, S. P.).

See kartus, mis kujuk wõi kas teda awalikult üleüldse sõnades wälja üteldakse, tundub siiski kõigist kirjutustest, mis le-pingu allakirjutamise puhul seisukorrale pü-hendatakse. Sa jällegi ütkeb „Päewaleht“ otsekohe ära, milles see kartus seisab: „Ei ole waenlane (täh. enamlus, S. P.) saanud meid murda sõjariistaga, püiab ta kindlaste seda „rahulisel“ teel. Sa küsimus on, kumb sõjariist tema käes mõjuwam on ja misjugu-sele neist sõdimisewiisidest meie tagajärje rik-kamalt wasta panna suudame.“

Ei ole Cestis ainultgi ringkonda, kes rahu järel — rahu loodaks. Kaugelt suurem osa ei osta omale küll tulewiku wõitlustest weel selget pilti kujutada; paljud arwawad siin tegemist tulewat Wenemaa salajase kih-utusetöõga, nagu Cesti ajakirjandus seda ja-babel kordadel on ette maalinud. Wõitlejad ise näewad asja muidugi selgemine ja „Päewa-leht“ ei warja seda oma lugejategi eest. Ülemal nimetatud wastapaneku suutmise juure tagasi pöörates kirjutab ta:

„Läheb meil korda oma riiki ta siisemiselt kindlustada, mõistlikkude ja läbiwiidawate uuendustega igasugusel rahulole-matusel pinda alt ära wõtta, siis wõib see rahu. . . meie paremat tulewikku tuua.“ (Minu sõrendus, S. P.)

„Põl.“ seob seega walge Cesti parema tulewiku otsekohe ja selgelt siisemise ra-hulolematuse arandõitmise külge. Kui siia juure seame eespool awaldatud kartuse rahu püsiwuse kohta, siis olemegi jõudnud diei selle kõige tähtsama punkti, põhjoone

juure, mis kõigi Cesti kodanliste ja sotsiaal-
kelude ringfondade tulewiku wäljawaadetes
tumedalt pöifi üle rahulepingu kasulikkude
tingimiste jooksel. Nad kõik kardawad et
„sifemine rahulolematuus“ — selgemas teeles
revolutsioon — Tartu rahulepingu nurka
wistab, nagu Saksamaa revolutsioon no-
wembris 1918 Bresti lepingu, mis Saks
imperialistidele kahtlemata niisamati wäga
kasulik oli, ühe käelikutusega puruks tõmbas.
Lühidalt: Cesti kodanlus kardab et rewo-
lutsioon ta walitsuse kukutab. Just nagu
Leenin Moskwas loodab: Kui Cesti pro-
letariaat oma kodanlise walitsuse kukutab, siis
teeme (Wenemaa nõukogudewalitus) temaga
uue lepingu. . .

See kartus ribub Cesti kodanlusel ja so-
tsiaalpetistel rõemu rahulepingu pärast, teeb
nende wäljawaated pessimistliksteks, sest wähe,
wäga wähe näib walitsewates ringfondades
lootustgi olewat „sifemiste uuendustega rahul-
olematusel pinda jalge alt wõtta“. Rahul-
olematusel on oma kindlad põhjused, ja nende
kaotamise poolegi ei kaldu praegu nähtawal
kauqusel Cesti poliitika kursis.

Siimine neist põhjustest on tööpuudus.
Cespool nägime kui wähe asjalikta kawat-
sustigi selle kõrwaldamiseks on. Ligem tulewik,
mis läbitäimise nõukogude Wenemaaga awab,
tõmbab kahtlemata weel juuremal mõedul
kapitali ja töbjõudu angeldamise alale, kuna
tööstus waelesklapsiks jääb.

Selle sahterdamise tõuju ja tööstuse wähe-
nemisega ligidas ühenduses seisab rahulole-
matuse teine mõju põhjus: tarbeainete indade
alaline kerkimine, millega mingisugune palkade
kõrgenemine ei suuda sammu pidada. See
indade kiire tõus teeb kogu majanduslise elu
kõikumaks ja takistab sellega lagunenuid töös-
tuse uueste ülesehitamist. Arusaadaw selle-
pärast, et rahaminister oma ilutises awa-
likus seletuses, mis sellestama laialise rahul-
olematuse waigistamiseks antud, kõigi ilusate
plaanide ja kawatjuste täideminetu eeltingi-
miseks elufallidusele mõjuwalt piiripanemise
seab.

On selets aga wähematgi lootust? Wae-
walt küll. Nagu tähendatud, tiimustab rahu-
lepingu kinnitamine sahterdajate ja angel-
dajate lootusi Wenemaaga ead äri teha.
Selleks walmistawad nad endid libedaste
ette, wiistades selle peale mis seadus wõi
walitus ütleb. Walge Cesti lehtedest ei kao
turtmine selle üle, et angeldajad kõiksugu
taupa kottu ostawad, isegi würtspoodisi tarbe-
ainetest tühjendades. See kõik kogutakse

aitadesse ja keldritesse — Wenemaale saat-
miseks. Nähtawasti rehtendatakse seda suurel
osal awalikult, walitsuse lubaga teha. Iluti
selgus ühe suure konderbandimoori kinni-
pidamise puhul (Läti piiril), et walitsaub.
nõukogu min. a. 16. okt. Gabicht, Schneider
ja komp. ärile luba annud Põhjalääne-Wene-
maale (see oli Judeenitshi riiki) wälja wedada
62 000 puuda soola, 700 waati petroleumi
50 waati bensini ja iljem Lätimaale wi-
miseks 2500 puuda paastutompwekka. See
annab aimu, misuguse määratu ulga toidu-
ja tarbeainete wäljawedamiseks isegi amet-
likult luba antakse.

Muidugi, ärimehed ei löö risti ette ka siis
kui seesugust luba ei saa. Wenemaa innad
on kõrged, ja kui kapitalile 100% puhast
kindlustada, siis on ta, nagu Marx ütleb,
kõige ulljulgemate ja kaalamurdwamate tegude
peale walmis. Siin on aga ajuti ja jaoti
koguni tuhandete protsentidega tegemist. Seda
enam kapital riskerib.

Disetohene tagajärg sel kaupade ülesost-
misel sahterdamise otstarbeks on indade pöö-
rane kerkimine, mida teiseltpoolt Cesti marga
kursi kiire langemine weelgi mõjuwalt takka
aitab. Meie ei akka siin selle rahaturu
nähtuse põhjusti sügawamalt ja ühtlasjaliselt
arutama, neid on igatahes enam kui üks —
rahasahterdajate sihtkindlate tembutustega
alates ja Cesti iseseiswuse tunnistamatusega
lõpetades. Tuleb tähendada et rahaturgi
langemine dieti üleüldine nähtus on, ka
teistel maadel, isearanis ilma sõja kottupõrta-
misel allajäänud riikides — Saksamaal,
Austrias jne — aga mööda ei ole see karikas
läinud ka wõitjatest; Prantsuse frank ja
Inglise nael langeb niisamati, kuigi walt
pikalbasemalt. Põhjused on üleilmsed: äär-
mine kindlustetus ja kõikumus majanduslises
elus, paberiraha üleliigsus ning esimisel paigal
walmistamise langemine ja sellest järgnew
toidu- ning tarbeainete wähesus, mille wastas
päratu rahakogu seisab.

Teatawasti seisab terve kapitalistlik ilm
nõutalt selle nähtuse ees, ja siin-seal kerkivad
ädaüübed, mis rahwuswahelises ulatuses pa-
randusi nõuawad — kui neid üleüldse wõi-
malit on kätte saada. Arusaadaw et selles
üleilmses indade kerkimises ja rahaturgi lan-
gemises walge Cesti ennast kuidagi eraldbada
ei jassa; palju ennem ja enam tuleb oletada
et see Cestis, mille seisutorra kindlustami-
sest — ilusad sõnad muidugi wälja arma-
tud — nii wähe oolitatse, et senini weel
üksigi suurriik, peale Wenemaa, ta iseseis-

muft ei ole tunnistanud ja mis igasuguste mõra-aste äriliste mõjude tallermaaks on, et Gestiš see nähtus išeärališe terawuše omandab.

Seesugufes feiufkorras aitaks ainult üks abinõu laiailiše ulkade kašwawat rahutušt waigiftada: tõšifelt demokraatlitud uuendufed ja parandufed majanduflišal alal ja niifamati rahwalikludede õigufte teoštamine ja wabadufte kindluštamine poliitikaš. Kuib Gesti poliitikašurifš tüürif ofe waštapiðifefi fihiš: igasugune „eraalgatuš“ tunniftatafše puutumata pühakš, ſ.o. kapitalile antafše piirita kurnamišewabaduš; iſegi meeletupõõrafefele puštariajamišefele ei tehta ühtegi tõšifit tõfet. Sellenafša tahetafše riiklit majapiðamift — wiinamonopoli nurgatimile rajada, miš Gestiš küll waewalt paremat tagajärge toob kui riigieelarwed õndfal joobnud iſaariš-Wenemaal.

Poliitikašifefi demokraatift ei maſa rääkida — iga uuš päew kašwatab ja kõwendab Gestiš tagurlušt; rahwafurnajad wiliftawad awalikult nende õigufte ja ſeadufte peale, miš „iſeſeišwufe“ meſikuundel läbi wiliftataſid. Kuna ſoſiaaldemokraatid weel ſellega kelgimad et nad riiklitelt 8-tunnife tööpäewa läbi wiinud, paneb Wiljandi linawabrik awalikult — 10-tunnife tööpäewa maſma ja — koergi ei augu ſelle järele. Tõõkaiſeſeadušttega ühtaegu kõrwaldatafše walitufufefi ka need olufed, keš warjukujuſift — kuigi ſilmakirjalikku — demokraatift püüðifid kaitſta, ja wõimule tõufef Dõniſon-Bäti muſt tagurline „blokk“, miš juba tagaſiõidmatakt oma poliitikaš ajab, nagu ſeda Maaliibu püietefi igal ſammul wälja paiftab. Et ſoſiaaldemokraatia igasugufefi jalgealuſefi laiemateš ulkadeš kaotanud ja tõðerakond üleüldiſefi iga kurſi järele wõib painduda, fiš naerdafše nende ſõnadefõlina,

nende oiatamiſte, mangumiſefi, manitſemiſefi ja wingumiſefi üle ning purjetatafše oftefedeš ja awalikult wägiwallataktika tuule järele. „Meil peab jõudu olema...“ üiab „Pwl.“ Ša ſee ütleb meile kõik ära, mida Gesti poliitikašifil laiailiše ulkade rahufštamife mõtteš oodata on: iga rahufufewalduſefi peale waštatafše wägiwallaga; ainuke ja wiimane pääsmiſeankur walgel Gestišil on ſurwe, ſurwe ja ſurwe.

Ei ole mingit kahtluſt et ſee abinõu kauakš waſta ei löõ. Riikaua kui ſõda wältakš, wabandas walitufuš oma meſikuult wägiwalda ſõjaſeiufkorraga „iſamaa kaitſemiſefi“ ülema nõudega. Nüüd, kuš ſee uimafšturerohi lõppenud, on rafše kapitaliſtliſefi kurnamiſefi ja wägiwallale tatet leida, miš ta alaſti iſeloomu warjakš.

Kuſt küljeſt iganeš waadata, miš ſugufſt ala iganeš kaſjuda, ifka tuleme ſelle oiufefi juure et arenemine ka Gestiš, nagu mujal ilmaš, järjetindalt klaſſiðe lõpuliſtule koku-põrkamiſefi wiib. Šel teel wõib weel mõnigi käänak olla, walitufewad ühiſkondliſefi jõud wõimad weel mõndagi kaſtet teha „iſtekohtade wahetamiſefi“, aga ſee ei pääſta neid lõpukõſimufe oſuſtamifeſt. Tartu rahuleping kõrwaldataſ ſellelt teelt wälifefi tõkfed, nagu ſeda ſõda oli, ja awab amara teefiſemifele arenemifele. Eſſif aga ſee, keš arwab et ſee rahumärgi all ſeiſab. Wälifefi wäerinna kadumiſefi algab ſiſemine klaſſi-wõitluš, koduſõda ſeda suurema ooga ja ägeduſefi, wõitluš „wõiduriſka lõpuni“. Suhtüide andiſ ſellekš juba peaminiſtri leht „Poſt.“:

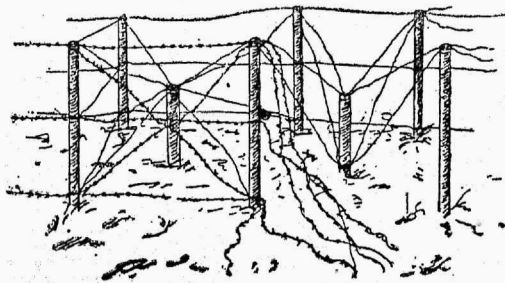
Ei mingiſugufſt kompromiſſi ega kõkkulepet!

Nii tahab ſeda kodanluš.

Nii peab ſelle waſta wõtma tõõliſteklaſš.

Õiufefi annab jõud.

S. P.

Aleksander Iwanowitsh Herzen.

21. jaanuaril mälestas rewolutsiooniline Wenemaa ühte oma suurematest eelkäijatest waba Wenemaa ja inimesesoo õnnelikuma tulewiku rajamises. Sel päeval sai täis 50 aastat, kus surm Herzeni rikkalikule elutööle Pariisis kriipsu alla tõmbas ja külma auda wiis wõitleja, kes kogu eluaja palawalt elu kõrgemate aadete kättesaamiseks oli töötanud.

Ainult wähe- dele Eesti luge- jatest ütleb Herzeni nimi midagi sisulist. Wähed tunne- wad teda üle- üldse, ja needgi ainult kaudselt, juhtuwate mär- kuste kaudu kolmandast, neljandast alli- kast; ainult üksikud wast on teda otse- koheselt, ta enese töödelt, tundma õppi- nud, mis alles aasta wiieteist- kümne eest,

Wenemaa suure rewolut- siooni esimise puhangu eelkäiwate tuulte mõjul tsensori sarja all Wenemaa kirjanduseturile wõi- sid ilmuda. Wene ühiskondlistes liikumistes mängis aga A. I. Herzen aastate ja aastakümnete jooksul wõimsat osa, oma „Kolokol'iga“ („Kell“ — ajakiri, mida ta a. 1857—1867 Londonis wälja andis) uuele elule ärkawat Wenemaad, iseäranis edulistele aadetele wastawõtlikku noort- sugu äratades, õhutades, waimustades ja teda wana, mädanewa korra äwita- misele juhatades.

Sündis A. I. Herzen Moskwas 25. märtsil 1812 tähtsas mõisnikuseisuse perekon- nas. Ta sugukonnanimi oli Jakowlew, aga et isa kodanikuseisusest naisterah- waga (Württembergi alam L. H. Haag) abielus oli, siis ei wõinud ta „seaduse-

wastasest“ abi- elust pojale oma nime pä- randada. Her- zen on seega wabalt wõetud nimi, arwata- waste Saksa sõnast „Herz“ (süda), mis tä- hendama pidi et abielu, mida seadus küll makswaks ei tunnistanud ometi südamate ühendus oli.

14-aastase poisikesena Moskwas awa- likul platsil wiie dekabristi ukkamist pealt waadates ärkas ta inges see suur wiha- ja wõitlusetuli wägiwalla ja werewalamise wasta, mis ta tegewuses iljem lööma- waks leegiks

kaswas. Seal, altari ees, mille peal tsaar oma naisega kordasaadetud timukatõ eest jumalat oli tänanud, andis tunde- lise ingega poisike salajase wande wõi- delda, kuni wabadusepüüde kandjate wägistamisel lõpp tuleb.

Juba warakult tuli tal sel teel tsaris- muse tuhandepealise tagurlusemao kih- w-tiseid ambaid tundma õppida. Wae- walt aasta otsa sai ta ülikooli õppi- mise lõpetamise järele wabaduses olla, siis — 21. 7. 1834 — sattus ta san-

darmite küüsi, saadeti ligi 9-kuuse wan-
gistamise järele Permi ja warsti sealt
Wjatkasse elama, mis sel ajal, kus raud-
teed weel ei olnud, nagu teise ilma otsa
saatmist tähendas. Iljem käsutati ta
Wladimiri, Peterburisse, Nowgorodi, ja
alles 1842. a. lubati teda Moskwa asuda,
kus tal aga õhk inge lämmatada ähwar-
das. 1847. a. sõitis ta wäljamaale, kuhu
ta elulõpuni (21. 1. 1870) jäi. Seal asus
ta esialgu Prantsusmaale, kust ta aga
1852. a. Londonisse kolis ja seal esimese
waba Wene trükikoja käima pani (1853).
Seal akkas tema toimetusel 1855. a. aja-
kiri „Полярная Звезда“ („Põhjanaan“) ja
kahe aasta pärast „Колоколь“ („Kell“) ilmuma,
mis kümme aastat otsa tsaris-
musele ja ta tugelele ning käsikutele
irmu ja õudsust külwas, kogu edumeel-
sele Wenemaale aga alaliselt woolawaks
elujõu- ja lootuseallikaks oli, kuni ta
1867. a. ingusele läks, kuna Herzen ise
juba kaks aastat waremalt tagasi manner-
maale elama oli asunud.

Herzen sündis ja kaswas meheks aja-
järgul, kus Wenemaal weel pime päris-
põlweõõ walitses, oludes, kus ühiskon-
nas ainult üks kiht, mõisnikuseisus, ise-
seiswat aktiivset elu elas, teine suur
kiht, rahwa rõhuw enamus, talupojasei-
sus, weel kui tumm kari oma saatust
kandis. See wajutas Herzeni ingele —
nagu iljem teisele Wene edupüiete esi-
tajale suurwaimule Leo Tolstoile — selle
mõisnik-talupoja kaksikuse pitseri, mis
põhijoonena kogu ta edaspidises arene-
mises ja uute waadete omandamises
püsima jäi.

Hegeli mõtteteaduse rewolutsioonilik
dialektika tõi arusaamise makswa seis-
korra kaduwusest, mis ingeliste paran-
duse- ja uuendusepüietele tundeliselt
küll wastas, aga sellele muutusekäigule
weel sisteemi ei suutnud anda. Seda
puudust täiendasid Prantsuse sotsialistid
St.-Simon, Fourier, Louis Blanc jt, kelle
töödega ta osalt juba enne wäljamaale
sõitu oli ennast tutwustanud.

Sotsialismus sai ka Herzeni poliitik-
liseks ewangeeliumiks, aga ainult sel
kujul, nagu ta selleaegsetes Prantsuse
ja Englise mõttewooludes nähtawale tuli
ja Herzeni ilmawaadete põhialustele was-
tas, see on — suurkodanluse sotsialis-
umse näol, nagu seda St.-Simon ja

Fourier Prantsusmaal ja R. Owen Inglis-
maal esitas. See sisaldas eestkätt makswa
korra armuta arwustust ja ta muutmise
wajaduse seletamist. Uue korra loomise
teostajaks pidi olema suurkodanlus, kes
uuendusejutlustajate kihutusetöö taga-
järjel uue korra paremusest pidi aru
saama ja uuenduse läbiwiimisele astuma.
Kuna see ringkond ise liig wäiksearwu-
line oli, otsis ta omale laiemat jalge-
alust kehwadest, kurnatud kihtidest, kes
aga mitte iseseiswalt tegewusesse ei
pidanud astuma, waid kodanliste uuen-
dusejutlustajate juhatusel ja nende poolt
ül esseatud kawa järele.

Wenemaa olude kohaselt pidi juhti-
wat osa etendama mõisnikuseisus, kuna
talupojad see jõud oli, mille abil uuen-
dus tuli läbi wiia. Teistel maadel pidi
talupoegade ka töolistekiht ühinema.
Wäikekodanluselt ei olnud midagi ead
oodata, iseäranis selle järele, kui ta
Prantsusmaal 1830. a. rewolutsiooni
järel oma tagurlist iseloomu täiel ulat-
tusel nähtawale tõi. Töolisteklassi suur
ajalooline ülesanne ja tähtsus jäi aga
Herzenile niisama seitsme pitsariga raa-
matuks nagu iljem Tolstoilegi. Wene-
maal etendas töolisteklass selleks weel
liig jõuetut osa, et ta ühiskondlises ideo-
loogias iseseiswat seisukohtagi oleks
suutnud wõita. Ja nende tõeste wäga
armetute ja alatsemisewäärt inimeste
järele, keda ta Wenemaal linnatöolistena
tundma õppinud, otsustasgi ta Marxi
ja tema õpetuses esinewa proletariaadi
üle. Herzen jäi wenelaseks ka aasta-
kümnete wältusel wäljamaal elamise
järele, sellepärast ei suutnud ta oma
waimlise arenemisele alust ega täien-
dust leida sealseist kaugemale edenenu-
d oludest, nagu Marx ja Engels, waid
wõttis sealt wasta ainult neid õpetusi,
mis tema koduste oludega kokkukõlas
wõisid olla.

Sel põhjal jäidgi need kaks suur-
waimu — Marx ja Herzen —, kes enam
kui tosina aastaid Londonis niütelda
kõlg külje kõrwal elasid, üksteisele isik-
liselt täieste wõeraks. Kõneldakse et
nad kordagi üksteisega ei olewat kokku
puutunud, mis igatahes tähelpanemise
wäärt on, kui mõtleme, et London sel
ajal kõigi maade rewolutsiooniliste emi-
grantide ühine kogumise- ja kokkusaa-

misepunkt oli. Aga nagu öeldud, oli Herzenil Marxi kohta väga madal arwamine, Marx aga tundis Herzeni kui ajast ja arust jäänud suurkodanlise sotsialismuse esitajat, kel klasside arenemise kohta õige arusaamine ja indamine puudus. Ja nii puudus neil igusugune pind ja uwi wastastikkuseks liginemiseks.

Kui aga nüüd Wenemaa kom. partei Herzeni mälestust kõrges lugupidamises austab, siis ei tähenda see, nagu oleks kommunistide waade ta õpetuste peale nüüd teistsugune, wõi nagu tahaksid nad Herzeni omale „rekwireerida“. Wahe on selles, et Marx Herzeni üle kui nende omaaja tegelaste ja ühiskondliste woollude esitajate üle otsustas, kellega tal eluaeg ägedat wõitlust tuli pidada, kuna nüüd Herzeni kui ajaloolise minewikuteguri peale tuleb waadata. Marxi seisukoht tema wasta oli wõitleja oma, nüüdsel kommunistil aga on ajaloolise indaja seisukoht.

Wiimasest seisukohast waadates paistab aga Herzen kaugele ja kõrgele üle omaaja kaaslaste peade. Igatahes — tema seisukoht, tema arusaamine, tema eesmärk ja sihid ei olnud mitte meieaja proletaarlase omad. Meie saame aga aru, et nad seda olla ei wõinudgi. Aga nad olid kõige puhtamad, kõige edulisemad, kõige kaugemale ulatawamad nende ulgas, mis selleaegseist oludest wõisid wälja kaswada. Meie ei taha ega wõigi nõuda läinud aegade tegelastelt meieaja aateid ja wäateid, meie wõime aga siisgi neid kõrgelt innata ja suurwaimudeks pidada nende aja, olude ja jõudude seisukohalt.

Ja kuigi Herzeni tegewus ja waated minewiku kalmukünkasse on wajunud; kui ajalugu ta arwamised, nagu peaks Wenemaa arenemine teist rada käima kui Läänes, ja siin talupoeg sotsialismust teostama, ammu ümber on lüka-

nud; kui rahuliku uuendustee pankrott ammu juhtiwa osa rewolutsioonile on annud: siis ei kustu ega kao ühesgi ajamuudatuste marus see kindel usk ja leegitsew lootus kurnatud ja rõhutud ulkade parema, walgema, õnnerikkama tulewiku sisse, ei tumene ta sügaw wiha ja põlgtus kõige alatuse, wägwalla ja wäikluse wasta, ta eneseunustaw osawõtmine wõitlusest oma tõearwamiste eest kogu oma palawa, suure ja uhke ingega, kogu oma tundelikkuse ja õrnusega, oma terawa pilke ja iilgawa suleosawusega.

See sügaw ingeline eneseandmine wabadusepiietele, wõitlusele rõhutute parema tulewiku eest oligi mis ta pilku ajuti nagu loomusunnil kaugemale ja kõrgemale juhtis, kui ta mõistusega lahendataw arusaamine — tema tingimistes ja seisukohal — seda oleks lubanud, ja ta sule prohwetliku ettenägemisega liikuma pani.

„Terwe Eroopa“, kirjutas ta, „langeb üleüldise rüüstamise keerustikku; muutuwad riikide piirid, ühinewad grupedes rahwad; rahwused murtakse maha ja langewad teotuse alla. Linnad wõetakse tormiga ära, riisutakse lagedaks, jääwad waeseks; aridus langeb, wabrikud jääwad seis-ma ja külades walitseb tühjus. Wõitjad aga kisklewad saagi pä-rast. . . Ja siin, ukatuse -ning wiletuse kuristiku kaldal algab uus sõda, kodusõda, warata kihtide kättetasumine jõukatele.“

Meie põlw on selle prohwetliku ettekuulutuse täideminiku alguse tunnistaja. Ja kuigi meid selle kuulutaja waadetest ja arusaamisest enam kui ühe põlwe arenemisekäik lahutab, jääb ta meile siisgi suureks ja iilgawaks eeskujuks nagu inimesesoo parema tulewiku, wabaduse ja tõewalguse eest wõitlejad kangelased kõigil aegadel, ükskõik kui lähedal wõi kaugel nad meist seisawad.

H. P.

Õimine proletaarline walitus.

Revolutsiooniliste sündmuste suitsus ja leegis, filmapiltudel, kus rahwaulkade loodusejõuline loomus iseäranis suureks paisub, on üpris raske sündmustekäiku ütsikasjalikelt kirjeldada, on isegi raske ütsikuid juhtumisi meele tuletada niidelda nende järjekorra, nende põhjenduste waatekohalt.

Wul tuleb meele et kui kord isikute keskkel, kes algusest peale revolutsiooni eesotfas seisid, näituseks seda taheti meele tuletada, kes efimejsena nimetuse „rahwakomisjar“ ja „rahwakomisjaride nõukogu“ wälja mõttes, siis läts alles pifa waieluste ja mälestustewahetuse järele korda kindlats teha, et see L. D. Trotskiettepanek oli.

Mitte ainult sündmused ise, waid ka ütsikud ettepanekud, otjused jne ei näitnud mitte isikute, waid terwe revolutsioonilise ulga, revolutsiooni loodusejõulise arenemise tõudel tekkimat.

Ja see on iseäranis õige niisuguse organisatsiooni kohta, nagu sõjarevolutsiooniline komitee, kes revolutsiooni kaitseasutusest õige pea ta organisatsiooniasutuseks sai, kes terwe wana riigi aparaadi üleüldise töötõrkumise filmapilgul ainumats walituseks muutus, kes iseeneses kõit walituse tegewuse ülesanded täitis. Tõsi küll, kõigest üürisefeks ajats. Läts ju proletaarlisel revolutsioonil peagi korda nii töötakistust murda kui ka oma uut aparaati korraldada.

Kuid oli niisugune filmapilt revolutsioonis, kus mingisuguseid aparaatidid olemas ei olnud ja kus terwet riigitõõd sõjarevolutsiooniline komitee teostas, kes järjekult õigusega esi-

mise proletaarlise revolutsioonilise walituse nime wõib kanda.

Sõjarevolutsioonilise komitee asutamise mõte tekkis esimist korda Kornilowi päiwil. Kornilowi õnnemäng oli peaasjalikult nõukogude wasta sihitud. Kerensti wähemline es-är'ide walitus kõitus revolutsiooni ja

Adolf A. Joffe.

Wenemaa täidesaatwa-keskkomitee liige. Oli Brestis rahusaatkonna liikmeks ja Tartu saatkonna esimehiks.

wastarevolutsiooni wahel; isegi sõherdune kahtlustus oli käimas, et ka Kerensti ise, kes täieste tema ümber lipitsewate tsaariaegsete kindralite mõju alla oli langenud, Kornilowiga ja tema karejaga salalepingus on. Ja isegi tööliste- ja soldatitefaadikute nõukogude ülewene-maaline täidesaatew = keskkomitee, mis sel ajal weel täielikult wähemlaste ja parempoolsete es-är'ide mõju all oli, oli siiski summitud altpoolt tungirwa surwe tõttu rewo-

lutsiooni kaitseks wälja astuma, ja ta asutas sel otstarbel sõjarevolutsioonilise komitee kui wõitluse poolõjalise organisatsiooni. Kohe asutati igalpool prowintsis ja wäerinnal samase laadi järele oma sõjarevolutsioonilised komiteed.

Wähemlaste ja es-är'ide kindluseta, kõhalewa poliitika tagajärjel said enamlased kõigis neis sõjarevolutsioonilistes komiteedes juhtima osa oma kätte, sellepeale waatamata et nad sel ajal weel igalpool wähemuses olid. See tõstis rahwaulkades märksa lugupidamist nende wasta. Et sõjarevolutsioonilistel komiteedel korda läts revolutsiooni kaitsta ja et Kornilowi õnnemäng abistawa läbitõkkumisega lõppes, siis said sõjarevolutsioonilised komiteed kui selletaolised nõukogude wõitluseorganisatsioonid laialdase kuuluse.

Kui Peterburi nõukogu enamlikeks muutus, selgus et uus revolutsiooniline waastakamine iiglasammudega läheneb; oli selge et nii Kerenski wäikekondlik walitus kui ka wähemline — es-är'ide ülewenemaaline täidesaatew-keffkomitee ei wõi oma kõrwal sallida alalist ädaohtu revolutsioonilise Peterburi nõukogu näol. Oli kindel et nad üht wõi teist kohast juhtumist selleks tarwitavad, et katset teha teda äwitada. Ja sellepärast kutjuti Peterburi nõukogu täidesaatewa-komitee käsul sõjarevolutsiooniline komitee uueste elule.

See oli proletaarlise revolutsiooni kewade-ajajärk. Täis oogu ja jõudu, täis usku ise-enele ja oma wõidu sisse tormas Peterburi proletariaat ja garnison, mis pea termelt enamline oli, wõitlusesse. Enamlised kõne-
mehed rääkisid juba awalikult revolutsiooni uuest käigust. Kümnetuhandelistel miitingutel läks Peterburi komitee esimehel S. D. Trotskil korda töölisi ja soldatid kõige kõrgema tipuni waimustada, kus nad kõik nagu üks mees töötasid, et paratamata ja otustatava lahingu filmapilgul mitte sammugi taganeda. Ja oli kindel et üksigi seda töötust ei murra. Sellest said ka nende parteide esitajad aru, kes walit-
suses olid. Ühel ülewenemaalise täidesaatew-keffkomitee koosolekul ütles selleaegne minister Tseretelli erajutuajamisel nende ridade kirju-
tajale: „Küüd on selge et teie wõidate. Kuid meie suurime siisgi, kui ästi wõi alwaste see ka ei läinud, kuus kuud wõimul püsida. Kui teie kuus nädaliti suudate püsida, siis tunnistan ma, et teil õigus oli.“ Kaks aastat on mööda, meie ei „püü“ mitte ainult, waid saame iga päewaga tugevamaks ja saame järjest uusi ühenduslasi juure. . .

25. oktoobri (7. novembri) peale oli üle-
wenemaaline tööliste- ja soldatitesaadikute nõukogude kongress määratud. Oli ette näha et enamlastel seal enamus saab. Wähemlased ja es-är'id püüdsid endid päästes kongressi edasi lükata. Prowinsinõukogud aga ei pain-
nutanud endid ülewenemaalise täidesaatew-keffkomitee otsuse alla ja wõtsid Peterburi nõukogu ettepaneku, kongressi kindlaks mää-
ratud tähtajal kokku kutjuda, wasta. Saadi-
tud tulid kokku ja nad olidgi pea kõik enam-
lased ja pahempoolsed es-är'id. Tüli wal-
mis kiirelt. Nõ wasta 25. oktoobrit pidi
otustama.

Sel ööl ilmusid Smolnõ seinte wahel
selfsilised Lenin ja Sinowjew, kes juulipäewadest
saadil sunnitud olid peidus olema. Wäikeses
kambriteses Smolnõ teisel korral pidas Wene-

maa kommunistilise partei keffkomitee alataja
oma istumisi. Tema otsuse järel määrati
sõjarevolutsioonilisesse komiteesse ta esitaja-
teks lahkunud S. Uritski ja nende ridade kir-
jutaja, kes peagi komitee esimeheteks sai.

Sõjarevolutsiooniline komitee pidas ülewel,
kolmandal korral, wist toas nr 75 oma
istumisi. Tema kõrwalruumis afus staab,
mis sel korral ainult selftimeestest kommu-
nistidest ja pahempoolsetest es-är'ideft koos
seisis, kel sõjaasjaga tegemist oli; sõjawäe-
eriteadlasi siis weel ei olnud. Kuid peatöö
ei tehtud sel ajajärgul mitte sõjarevolutsi-
oonilises komitees ära, waid tööliste raioonides
ja polgufasarmutes.

24. oktoobri õhtul eraldati üleüldisest tele-
foniwõrgust kõik Smolnõ telefonid, niisama
ka nende isikute omad, kel temaga midagi
ühist oli. See oli sõjakuulutamine.

Kohe anti sõjarevolutsioonilise komitee poolt
kõik telefonijaama tagasi wõtta. See wiidi
ilma werewalamiseta täide.

Asjaga oli juba kord algust tehtud, tar-
wis oli teda jatkata. Üksteise järel wõeti
teised tarwilised walitjuseasutused oma alla.
Kusagil ei pandud wasta. Minult talwe-
paleest, kus ajutine walitus afus, lastis
sinna peatama jäänud naisbataljon wasta.
Kuus inimese pealatingiwate revolutsionää-
ride seas leidis surma. Naisterahwastest ei
saanud üksigi kannatada. Need kuus kange-
last olid proletaarlise revolutsiooni ainumad
ohwrid. . .

Piltu weidi kaugemale eites tahaksin töö-
liste ja soldatite inimliku ja ifegi easjüdamlise
väljaastumise iseloomustamiseks oma waen-
laste wasta revolutsiooni esimistel päewadel
selle peale tähelnpanemist pöörata, et kui mõni
päew iljem garnisoni ja töölste esitajad sõja-
revolutsioonilisesse komiteesse ilmusid, pal-
wega et nimetatud naisbataljoni wasta
mingifugune seisukoht wõetaks, ja kui nende
ridade kirjutaja neile küsimise ette pani et
mis nende arwates tuleks teha, siis wastasid
nad waatamata pahameele peale, mis terme
aeg soldatite seas nende Kerenski pailaste
wasta walitjes, järgmiselt: „Waja neile jälle
seelikud selga ajada ja loju saata.“ Nii ka
tehti. Säherduse suure ulga naisterahwa
riiete otsimine sünnitas Smolnõs palju nalja,
seda enam et osa naisõbdijaid tuli Smolnõ
keldrites leitud endiste õpilaste riietesse panna,
mis juft kuigi sõjameheliikult wälja ei näinud,
ja pealegi olid riided suuremale ulgale liig
ühifefed.

Sel otjustawal võl jäi mõitlusest säherdune tunne järele, et ajutine valitsus peale tungib, kuna revolutsioon ennast ainult kaitseb. Kui riigivalitsuse peaaotused Peterburis wastatafajate poolt ära mõeti, kui Peterburi garnisonist mitte ainusgi polk revolutsioonääride wastata wälja ei astunud, waid ümberpöördukt kõik meie poole tulid, affasid Peterburi ümbrusest teadaanded tulema: „Pawlowskift liiguvad Peterburi peale junkrud“, „Tšarskoje ja Krasnoje Seloost on need ja need polgud teel“ jne jne. Aga kui need polgud neile wastaminewate punaste bataljonidega kokku puutudes kas tagasi pöörasid wõi nende poole tulid, siis selgus et revolutsioon on mõitnud.

W. K. p. keffkomiteele, mis loiduajal jälle kokku tuli, mõis seda juba tõendada. Ja just üks mäsku wastastest, L. B. Kamener tähendas efimisenä: „Noh, mis siis, on juba kord asi joones, tarwis ministerium kokku seada.“ Ja seal seati efimine rahwakomisjaridendukogu kokku.

Päewal awati kongress, kes ühemeelselt asjataiagu kinnitas ja ühel äärel kuuljad deefreedit „rahu“ ja „maa“ kohta wastata mõitmis.

Walitsus oli asutatud, aga walitsuseaparaati polnud. Kõik asutused tõrkusid. Sgalspool ministeriumites olid paigale jäänud ainult käskjalad ja alamad teenijad.

Seni kui uueste walitud rahwakomisjarid selle töötakistusega mõitlefid ja oma komisjariaatifti korraldasid, ajas sõjarewolutsiooniline komitee sadade ja tuhandete inimeste asja, kes pika ahelana ta uste ees seisid ja mitte ainult koridorisid, waid ka treppifti täitfid.

Sõjarewolutsioonilise komitee terwe aparaat seisis kahest-kolmest kirjatoimetajast ja mõnest majananeist koos. Sellepärast pidid ta liikmed terwelt kakskümmend neli tundi järe-mööda jutultkäijaid üle kuulama ja sealfamas kõik asjad ära otjustama. Kõik pöörasid sõjarewolutsioonilise komitee poole. Ilmus siia irmunud elanik alandliku palwega talle kaitsekirja anda; wäljamaalased palusid luba wäljasõitmiseks; tulid töölised, kes tehaste üle walitsemise oma kätte olid mõitnud ja kord raha, kord mitmesuguseid näpunäiteid nõudsid; tulid daamed, üliõpilased, sõjawäelased, ametnikud, igauks oma ädaga; sinna toodi wan-gistatuid, keda wastarewolutsioonis kahtlus-tati. Sm Dseršhinski juhatusel tuli säherduste asjade läbiwaatamiseks eraldi osakond

asutada, millest pärastpoole erakorraline komisjon wastarewolutsiooniga mõitlemiseks wälja kujunes. Kõigi asutuste töötakistuse peale waatamata tahtis Peterburi süta, tahtis elada: sõjarewolutsiooniline komitee pidi küttematerjali muretjema, pidi walgustama, toitma, warustama. . . Raudteelaste ametiühisuse organisatsioon „Witšhel“, mis juba Kerenski ajal omale õigust nõutas walitsuse kokkuseadmisest osa wõtta, katsus ennast ka seeford wahelale segada; sõjarewolutsioonilisel komiteel tuli selle organisatsiooniga palju jännata.

Kõiges selles segaduses ja laenetamises, alalise keemise ja käärinise õhkonnas jäid sõjarewolutsioonilise komitee üffitud juhtumised waewalt meele. Ja ainult wahete-wahel sünnitasid mõned nendest teatawat tähelpanekut. Säherduseks wahējuhtumiseks oli näituseks meie kõige kuulsamate teadufemeestel teadusteakadeemia liikmete ilmumine sõjarewolutsioonilisesse komiteesse, ajutise walitsuse ministrite wabastamist nõutama; seejuures tunnistasid nad endid isikuteks, kes „poliitilast eemal seisawad“. Suurem osa sõjarewolutsioonilise komitee liikmetest saatis omal ajal palju aastaid tšaariaegsetes türmides ja sunnitööd mõöda, ja säherdune eestkostmine tekitas loomulikku küsimise — mispärast „poliitilast eemalseisjad“ teadufemehed sel ajal tšaarivalitsuse poole eestkostmisega ei pööranud. Wangiwõetud ministrite wabastamise asjas said nad eitawa wastuse, kuid palwe nende seisukorra parandamiseks leidis täielist täitmist.

Ärewaid filmapiltusid elas sõjarewolutsiooniline komitee üle, kui Kerenski ja Krasnow Peterburi peale tungisid. Ka siin sündis kaitse peategewus wäerindadel, kuna sõjarewolutsioonilise komitee osa, kuhu alatafa polkude ja punase-kaardiwäe efitajad ilmusid (puna-armiat polnud siis weel olemas), peasjalikult selles seisid et igasuguseid arusaamatufi lahendada. Kord tuli teadaandmine, et ühte wõi teise kohta kastid lastemoonaga on päralt jõudnud, kuna suurtükid kättesaamata jäid, wõi ümberpöördukt; kord tõsteti jälle kaebust et suurtükid ilma kaitseta saadeti; wahel effis mõni wäeoja ära ja ei teadnud kuhu minna. Tarwis oli jalamaid järelepärimisi toime panna ja erakorralisi abinõufi tarwitusele wõtta. Kuid kõige rohkem tuli kord siin, kord seal tekkinud irmusegadust rahustada. See tõeafi iseneest juba, et ööd kui päewa Smolnõs selfilised istuwad, kes rahulikult oma tööd teewad ja walmis on

iga filmapilt tarwilisi abinõusi käsile wõtma, mõjus wäerinnasaadikute peale rahustawalt; mõned tulid üsna meelt eites, kuid lahkusid täieste rahustatult. Mulle tuleb praegu üks isäranis närwiline komander meele, keda tütt aega tuli usutada, et terve see segadus täitsa loomulik on sõjerdustel tingimistel, kus igasugune sõjaaparaat täielikult puudub, et me aga siiski wõidame, sest ulgab on meie poolt; komander üüdis kõige lõpuks: „Dige, seltsilised, Prantsuse revolutsiooni ajal oli asi palju alwem, seal andsid terwed polgud üksteisele alla“...

Aegamööda läks töö roobastesse. Sõjarevolutsiooniline komitee wabanes koormast, osalt seeläbi et ta töö teistesse korda seatud asutustesse edasi andis, kuhu ta oma komisjarid määras, osalt selle tõttu, et rahwakomisjaridel korda läks töödrukumist murda wõi aparraati uutest isikutest asutada.

Töö läks aegamööda rahwakomisjariaatidesse. Sõjarevolutsiooniline komitee sai üleliigselt ja lõpetati ära.

* * *

Sõjarevolutsiooniline komitee oli täieste proletaariline walitus. Ta oli ainult proletariaadi täidesaatwaks asutuselt, sest terve revolutsiooniline rahwaulk wõttis ta tööst osa. Revolutsiooni tules tagus ta sõjariistu eelolewate wõitluste jaoks, elusse wiies proletariaadi loomat tahtmist. Raske on isegi ära näidata, mis üks wõi teine isik neil päewil tegi. Terve revolutsiooniline, loodusjõuline kogu töötas nagu üks mees. Kõik wõitlesid ja wõtsid loomisestööst osa nagu lahutamata ühtsus; töörahwauksid walbas ühemeelne tahtmine wõidule pääseda. Ja sellepärast wõitis revolutsioon.

A. Joffe.

Peterburis, 25. okt. 1919.

Üks juhtumine pörandaalusest elust.

1906. a. pandi Narwa kalemwabriku tööliste 11. juures läbiotsimine toime. Läbiotsimist toimetas irwanipoolse linnajao pristaw Wasstijew oma kirjatöimetaja ja paari sandarmiga. Sandarmid läksid warsti toasti wälja, et kortsri külge kuulumat sahwrit wõi kuuri läbi waadata. Duppa jäi pristaw oma kirjutajaga ja s. 11. oma emaga. Peale sandarmite ukse tahta kadumist pööras pristaw s. 11. poole:

„Kui teil midagi peita on, andke see ära, ma peidan ta nii ära et keegi teda üles ei leia.“

Ta näitas oma pealismundri seesmise tasku peale. 11. tuli arwamiselt, et teda lolliks pidades petta tahetakse. Pakifene partei dokumentidega ja kirjandusega oli tal sängis peapadja all, kuhu läbiotsijad forraga weel ei jõudnud. Peale sandarmite wäljaminemist kosis s. 11. emafene selle pakki suurepäikse alla, mis temal ümber ja tahtis toasti wälja minna. Ta oli aga seda wõrt kohmetanud et ukseälwemel pakifese maha pillas. Pristaw kargas wõidurõmsalt pakifese juure: „Alhaa, ära ta ju ongi“, pistis pakifese juba ennemast näidatud tasku ja koputas s. 11. le sõbralikult öla peale: „Teie elage ise ja laske teil elada.“

11. kohkus. Pea ilmusid sandarmid kuurist tagasi, kusi nad midagi ei leidnud. Ka toasti ei leitud midagi „kahtlast“. Akati juba protokollid

kirjutama, kuid pristaw oma leidust weel nähtawale ei toonud. 11. uudisimu ja ärewus tõuseb kõrgema kraadini: Mis nüüd tuleb? Aga talle antakse peagi protokoll alla kirjutada ja minnate peale selle oma teed.

11. ootab päewa, ootab kaks, kolm, nädala, aga keegi teda ärawõetud pakifese pärast tülitama ei tule. Tal ei jää muud nõu kui läheb ja otsib pristawi kirjutaja üles, kutsus ta trahterisse, kus ta teda kostitab ja aktab siis äärmeeeri mööda pristawi ärawiidud pakifese saatuse üle järele pärima. Kirjutaja jutustab kuidas pristaw koju tülles kamina ette asunud, pakifese lahti teinud, paberid üksikawal läbi lugenud ja selle järele tulke eitnud. Ne kõigutanud sellejuures mahetpidamata pead ja sõnanud: „Tublid poisid, kuradi tublid poisid.“ See kestnud nii kaua kui wiimane paber kamina-lekidresse kadunud.

Mõnda s. ehk umitab teada saada, mil põhjuel pristaw nii toimetas. Tuletame meele, et see terawal 1905. ja 6. aasta revolutsioonilise wõitluse ajajärgul sündis, ja meie saame nende tundmuste jälgile, mis pristawit waldaßid revolutsioonilist dokumenta leides. Et see nii oli, seda tunnistawad ka tema oma ülemaltähendatud sõnad:

„Elage ise ja laske teil ka elada.“

J. K.

Wene proletariaadi rewolutsiooniline liikumine ja Soome sotsiaaldemokraatia.

Augustikuu 20. päewal 1919 pühit- ses Soome sotsiaaldemokraatline era- kond oma kahekümneaastast kestwuse- päewa. Kakskümmend aastat sai sel- lest täis, kui 1899. aastal Turus kokku tulnud kolmas Soome töölisteühisuste esitajate koosolek praeguse kommunistide pooleidja *dr Niles Robert af Ursini* juhatusel Soome töölisteerakonna asutas, mis iljem erakonna koosolekul Forsas 1903 reformeeriti ja Soome Sot- siaal-Demokraatlikeks Erakonnaks ristiti.

Pidu puhul awaldasid sotsiaaldemo- kraatlikud lehed Soomes terve rea kirju- tusi, mis erakonna tegewuse tagajärgi käsitasid ja katsusid tõendada, et era- kond rõõmustawal wiisil „õigeuskliku marksismuse“, see on Kautsky õpetuse põhjal püsinud. Parempoolsetes leh- tedes aga korutati uueste süüdistust, nagu oleks erakond Wene enamlaste segamist Soome asjadesse toetanud, ja katsuti tõendada, nagu oleks see suur õnnetus, et Soome töölised jaanuarikuul 1918 rewolutsiooniteele astusid.

Sellele wastakaaluks awaldas s. *Wäinö Pukka*, kes kümme aastat Soome töö- listeliikumise osa wõtnud ja rewolutsiooni ajal Soome sotsialistlike töörahwa- wabariigi esitaja Wenemaal oli, järg- mise erakonna tegewust arwustawa kirju- tuse. Selles kirjatükis, kus ta erakonna endiste ja praeguste tegelaste kallale kippus, kes oportunistlik poliitikat aja- nud, seletas ta peawäitena, et otse wasta- pidi Soome töörahwale *kõige suuremaks õnnetuseks on olnud, et tema juhid Wene rewolutsioonilisele töölisteliikumisele ja tema põhjusedele wõraks on jäänud*. Ja ühtlasi awaldas ta oma poolt süüdis- tuse, seletades et Soome tööliste rewo- lutsioon *otse sellepärast maha suruti, et ei tuntud proletaarlike rewolutsiooni teo- riat, mis oleks kordamineku adapärane eeltingimine olnud ja mida Wenemaa töörahwa liikumisest oleks wõidud leida*.

Et kirjatükk ka Eesti lugejatele mit- meti uuitust pakub, siis awaldame selle terwelt, nagu V. Pukka ta „Klassiwöit- luse“ jaoks täiendatud kujul saatis, was- tutust kirjutaja enese ooleks jättes.

I.

Sihiline, surnukswaikiw oolimatus, Wene enamlaste töölisteliikumise upsa- kas alwakspanemine ja kahtlustaw eemaleoidmine — see on see põhimõiste, millest Soome ametlik sotsiaaldemo- kraatia esimise kahekümne aasta jook- sul alati on kinni pidanud, kui tarwis on olnud oma wahekorda Wene prole- tariaadi rewolutsioonilise liikumise wasta määrata. Teise Internatsionaali liikmeks olemi-e kaudu saadud välispidine ühen- dus erimaade sotsialistlike keskerakon- dadega oli temale küllaseks põhjuseks otsekohesest ühendusest *Wene enamlas- tega ja nende rewolutsiooniliste ees- märkide ja taktika alalisest tähelepane- misest kõrwale oida*.

Lugemata paljude kokkulepete saadu- sena arenenud Austria-Saksa sotsiaal- demokraatia, tema põhjusedele, pea- asjaliselt olupoliitikaline *minimaalpõh- juskiri ja taktika* oli Soome sotsiaal- demokraatlikele erakonnale kahekümne aasta jooksul ainsaks ja kõrgemaks ees- kujuks. Romaani rahwaste maades 1800. aastate lõpul sündinud ja sealsete wabrikutööliste seas järjest kindlamat alust wõitnud töörahwa rewolutsiooni- line sindikalismus, Ameerika I. W. W. (Industrial Workers of the World) liiku- mine, niisamuti kui meie lähema naabri Wenemaa *enamlastus* jäid Soome töölis- tele kuni wiimase aastani täieste wõo- raks. Erakonna juhtiwate asutuste poolt salati nende eest tõeasju, mis kokku- kõlas Saksa retseptiga ei olnud ja mis oleksid terve selleaegse Soomes mõjul

olewa ametlise erakonnawoolu alwasse walgusesse saanud ehk koguni lange-misele wiinud. Neile ei seletatud, waid isegi nagu kardeti awaldada et Wene töolisteliikumine pärast 1904. aastat tul-nud tagasikiskumise ajajärgulgi *rewo-lutsioonilisena püsis*. Soome tööliste eest sa-lati, et Wene töörahwas mitte üksi Wene ainu-walitsuse kukutamiseks *tegewuses ei olnud, waid ühtlasi ka terve kapita-listlise ühiskonna kuku-tamiseks sõjariistus proletaarlise rewolutsiooni abil*.

Tainiod, Tannerid ja teised silmakirjalised keskteed käiwad era-konnategelased, kes nii-sama äbemata on kui lühikese poliitikalise nä-gemisega ja kes alati katsuwad wana kuube paigata ja tõendada, et nad juba siis ka „sel-samal seisukohal“ olnud, need ütlewad et nemadgi ühisesttegewusest wene-lastega osa wõtnud ja „Wene põgenejaid“ aida-nud, niipalju kui rah-wusliselt ja riikliselt Wenemaast lahus olew Soome seisukord seda lubanud. See on tõsi küll, kinnitame meie. Aga missugune ajaloo pilge on see, et Soome sot-siaaldemokraadid „Wene rewolutsionäärisid“ ai-tasid — sagedaste nende rewolutsioonilist tege-wust tundmata. Kas on siis ime, et sel kombel niisuguste ulkadega kokku puuduti, kel mitte mi-dagi ühist Wene tõsise rewolutsioonilise töolis-teliikumiseega ei olnud.

Proletaariline tunne ühisest wõitluse-rinnast katsus wahel ka Soomegi sot-siaaldemokraatlikes erakonnas oma õigu-seid maksma panna, ja mõnedel erakonna

koosolekutel kõneldi siis *Wene rewolut-siooni ja Soome töörahwa ühistest kasu-dest*, aga Soome sotsiaaldemokraatia rahwusline kolgaisamaalsus peitis need katsed peagi enese alla, erakonda ikka endistsoodu edasi tõugates. Kardeti pime-dast peast kõike, mis Wenemaalt tuli, ilmus

see siis kus tahes, kas ühiskondlises elus, töö-listeliikumises wõi üle-üldises poliitikas.

Ja kas ei paista see otsekui pimedada saatuse-usu poolt juhitud olu-kord olevat, et isegi Soomerahwusliste püiete eest tsaariwõimu rõhu-mise wasta wõideldes sotsiaaldemokraatiline erakond tarwiliseks ei pidanud rõhuja koduseid olusid ja tema ühiskond-lisi jõutegurid tundma õppida, kuna nende wõi-malikult parem tund-mine üksi juba sellegi küsimuse seisukohalt ädapärast tarwilik oleks olnud.

Tõsi küll, selles asjas tehti wahetewahel partei ajakirjanduse poolt mõ-nesuguseid tähelepanda-waid erandid, aga need olid niisugused, et nad iljemalt waadates sugugi meie warema tegewuse kohta lugupidamist ei tõsta. Kui mõni vähem-lane Gegetshkori ehk Skobelew, tööruhmlane Kerenski wõi suurkapi-talismuse iilgeloomuline esitaja Rosen juhtus riigiduumas ehk nõu-kogus walitsuse Soome poliitika kohta mõnda käredamat arwustust lausuma, siis awaldas Soome sotsiaaldemo-

kraatiline ajakirjandus nende kõne suure kåraga enese weergudel. Seda ei tehtud sugugi mitte kaastundmusest ega tänu-meelsusest Wene rewolutsiooni ja rew-

Dr Niles Robert af Ursin

sündis 18. aprillil 1854. Ta on Soome sotsiaaldemokraatlise partei asutaja ja tema esimene juha-taja. Oma wanadusest oolimata wõttis seltsiline Ursin 1918. aastal Soome töörahwa rewolutsioonist osa ja oli muuseas Soome sotsia-listlise töörahwawabariigi kooli-nõukogu liige. Kui Soome rewolutsioon maha suruti, tuli ta Wene-maale ja astus siinasutatud Soome kommunistlise partei liikmeks. Peale mitmesuguste wäljamaa teadusliste asutuste on ta praegu Wene-maa teadusteakadeemia liige ja teeb usinalt kirjapõllul tööd, jatkates oma uurimisi proletaarlise rewolutsiooni arenemisest õhtumaadel. Tema kirjatöödest oleks iseäranis nimetada Soome töolisteliikumise ajalugu, mis kuni ilmasõja al-guseni 1914 ulatab ja mis trükkis juba walmis oli, mille aga Soome walge-kaartlased kahe aasta eest oma pealetungimise ajal ära äwitasid, kuna õnneks korda läks mõnda eksemplari päästa.

lutsioonilise proletariaadi wasta, waid lihtsalt sellepärast, et need kodanlise demokraatia esitajate arwustused õieti joo wastawalt Soome ametlise sotsiaaldemokraatia ojatagust sotsiaalisamaalust kōiditasid, mis sõjaeelmistel tagur-luseaastatel Soome sotsiaaldemokraati-
dele loomupäraseks omaduseks oli saanud.

Selleläbi et Soome sotsiaaldemokraatia enne ilmasõja algamist kõiki neid arwustusi imestas ja jumaldas, mis Wene mitmekarwaliste wastasrinna-rühmade poolt Soome rahwusliste õi-guste kaitseks awaldati, nihkus tema rohkem kui enne Wene tõsisest töö-rahwaliikumisest kaugemale ja äbistas enese olemust. Nii sügawale wajus ta.

Kui seda kõike praegu arwustades tähele panna, siis peame ütleva: *Rahwusline kitsarinnalus oli erakonnas walitsemas, mitte midagi muud. Sotsiaal-schowinismus algusest lõpuni.* Töölisle-
ulgad arwasid et rewolutsiooniline inter-natsionalism elab, aga see oli ainult erakonnajuhtide sõnades, mitte partei töödes. See allitas raamaturiiulil, kul-latud nahkkaantesse kōidetult. Patriotism aga oli seisukorraperemees. Nii oli lugu aasta enne ilmasõda. Noore-masse põlwe kuuluw parteiseltsiline wõib täielise õigusega tõendada, et „Soome Sotsiaaldemokraatiline Partei“ siinamaale *kunagi ei ole rewolutsiooni-line proletariaadipartei olnud*, kuigi tema põhikihtide loomusund on rewo-lutsioonilise waimuga läbi imbnud olnud.

Aga mis sihis läks partei edukäik ilmasõja jooksul?

II.

Maailma imperialismus murdis wiimaks 1914. a. teise sotsialistlise Internatsionaali. Ametline sotsiaaldemokraatia sai kõigis maades töolisteklassi rahwus-wahelise rewolutsiooni äraandjaks ja astus kapitalismuse nuuskurina schowinismuse teele, kapitali ja töö wahel klassi-
rahu kuulutades.

Wäljamaal põgenejatena elanud Wene enamlased Lenin, Sinowjew ja teised algasid siis sügisel 1914 wihast wõit-lust selle maailma töörahwaliikumises wõimulepäsenud katku wasta. Nad

saatsid walju sõjaüüde lendu, mis kõigi maade rewolutsioonilistele töölistele ja sotsialistidele oli määratud: *Промышленного мечения (wasta woolu)! Rahwaste sõda klassisõjaks! Imperialistlikes sõjas ägawa töörahwa wabastus on kättesaa-daw ainult sõjariistus klassisõja kaudu ja see wiib meid ühiskonda, kus töö-tegewad klassid walitsewad — kommuni-smusesse.*

Nad lõiwad üleilmilise proletaarlise rewolutsiooni teorialise aluspõhja ja tegid tema tegelisele korraldusele kawa. Ühes Wene ja wäljamaa töölistest seltsi-listega arwustasid nad wahetpidamata tema sobiwust nii Wene kui ka teiste maade olude kohaselt. Ja siisgi, ehk küll need rewolutsioonitormi eel käinud ääled Sweitsist kōlawalt igale maale kostsid, ja ehk neid küll iljemalt 1915—16 mitte üksi Wene enamlased ei korranud, waid suure ooga ka rewo-lutsiooniline Zimmerwaldi Internatsio-naal, ja ehk need ääled küll wahetpida-mata otse Soome kaudu Wenemaale weeresid, jäi Soome ametline sotsiaal-demokraatia siisgi kõigele kurdiks. Ta ei tahtnud teada ega kuulda, et *töölisle-klassi wabastamist kõigil maadel wõib korda saata ainult wägiwaldse sõja-riistus töörahwarewolutsiooni abil, ja et tema algamise aeg ilmasõja kestwu-sega ühenduses oli.* Walitses ju siis sõjaseadus. Erakonna ametlised side-med wäljamaaga olid purustatud. Sala-jat ühendust aga ei tahtud tšimmerwald-lastega otsida. Kuid paljudel selleaeg-setel parempoolsetel sotsialistidel ei puudunud isegi siis mitte julgust sala-jaks sõjaliseks tegewuseks. Selle kohta üks näitus:

Kui Soome kodanlus koduses sotsiaal-demokraatias ähwardawat ädaohtu märkas, algas ta sõjariistus jõudusi ette walmistama, et Soome tööliste päid tarwilisel korral maha nottida. Oli ju sotsialistisi ligi 50% maa elanikkude arwust.

Need sõjalised jõud kaswatati aastatel 1914—17 Saksamaal. Awalikult aga seletati sotsialistide petmiseks, et neid Soome rahwuslise iseseiswusewõitluse jaoks ette walmistatakse Wenemaast lahtilöömise puhuks. Ja mõned Soome sotsiaaldemokraatia parempoolse tiwa

juhatajad, nagu Mäkelin ja teised, kes ometi rahwameelsed sotsialistid olema pidid, akkasid osalt selle kodanlaste poolt toime pandud ja rahwusluse warju peidetud liikumise salajateks kaitsjateks ja agentideks tööliste seas. Ja needgi keskteemehed, kes end nii rohkelt ei olnud patriotismusega määrinud kui erakonna parem tiib, waid järjekindlate „kauiskilastena“ mõnd pääseteed otsisid, waikisid orjalikult asja surnuks ehk uurisid seda küsimust erakonna kinniste uste taga, ilma et nad muud otsust oleksid leidnud, kui et erakond, kui see, mängust eemale peab jääma. Järelduseks oli et mõned maapäewa sotsiaaldemokraatlise rühma liikmed pahaste küsimusesse olid segatud, kuna nad kodanlaste nekrutitekogujaks olid eitnud.

Sotsialistline schowinismus pidas suurt rõõmupidu. Maailma rewolutsioonilised ulgad ja Wene põgenemisel olewad enamlased õhutasid *klassisõda*, Soome sotsialistid aga olid *klassirahu* kapitalismusega teinud. Natsionalismus, optimismus ja rahwusline iseseiswuse wõitlus oli astunud eespinnale, klassiwõitluselt ikka rohkem maad ära wõttes. Rahwuslise küsimuse warjul muretse kodanlus ühes sotsialistidega sõjariistu tööliste peade wõtmiseks, nagu „jäägrite“ teod pärastpoole 1918 rewolutsiooni ajal näitasid. Seda said üsna kibe-dalt tunda nii parempoolsed kui ka keskwoolumehed, aga kõige walusamalt tundusid oobid töörahwa seljal, kes walge terrori ohwrina kõige raskemat koormat pidi kandma, seda kõik oma juhtide rumaluste pärast.

Soome sotsiaaldemokraatia jäi Wene töörahwa rewolutsioonilistest püietest ja eesmärkidest meelega kõrwale. Ja toodagu edaspidi ka mis tahes selle põhjuseks ette, üks on kindel, et see eemaleoidmine mitte niipalju koostöötamiseks tarwisolewate kohaste jõudude puudusest ei tulnud kui sellest, et *Soome sõna-marksistline sotsiaaldemokraatia uueaegse imperialismuse sisemist olemust ei tunnud. See ei olnud rahwuslisest kapitalismusest kaugemale jõudnud ega sellepärast tarwiliseks pidanud uusi wõitlusewiisisid otsida, waid pidas kahjulikuks töörahwale selgitada*

neid töolisteliikumise uuemaid woolusi põhjusemõtte ja taktika asjus, mis oma rewolutsioonilikkuse poolest Soomes ametlikukstunnistatud wõltsitud mark-sismusest — Kautsky õpetusest lahku läksid.

Niisugustel teedel käidi edasi, kuni wiimaks 1917. aasta kewadel rewolutsioon üllatas.

Kui sügawasse umbkotti selleläbi tõeste oli jõutud, et Wene töörahwa püüdeid ega terwet ühiskondlist liikumist, kõigepealt aga töölisteklassi rewolutsioonilisi põhjusemõtteid ei tuntud, tunnistab kõige selgemine see kahtlemine, segadus ja kõlwatu kobamine, mis Soome sotsialistide keskel pärast weebuarirewolutsiooni 1917 lahti pääsis ja mida Soome sotsiaaldemokraatia ametlised ja poolametlised saatkonnad ja esitajad üles näitasid, kui neil Peterburi sõitudel ja mujal wenelastega kokku tuli puutuda. Kas katsus sotsiaaldemokraatlise erakonna juhatus siis Soomes töörahwarewolutsiooni korda saata ja elus sotsialismust tegelikult maksuma, nagu see ta kohus oleks olnud? Oh ei! Ta saatis aga oma esitajad üksteise järele Peterburi Wene juhtiwate „sotsialistliste“ erakondade juure manguma, et need mõju awaldaksid selleks et „märtsimanifestis“ Soomemaale need wanad Soome õigused kinnitataks, mis maa kodanlus saja aasta eest Porvoo erraspäiwil oli walmistanud ja mis selle-aja majandusliste olude ja klassiwahe-liste wõitluste juhtnõõriks olid määratud, mis aga Wene despotismus aastate jook-sul oli kõrwale eitnud. Kui Soome kodanlus siis wõimatu lahja Soome autonoomia kohta käiwa „märtsimani-festi“ walmis oli saanud, ja et aeg rahwuseküsimuse ajamiseks kohane näis olewat, siis saatis erakond suwealgul 1917 jällegi oma asemikud Peterburi Soomele kodanlist paberiseseiswust muretsema.

Soome töolisteklass ise akkas kohe pärast weebuarirewolutsiooni liikuma. See tundis loomusunnilikult aja tulnud olewat, kus tarwis oli sotsialismuse teo-tamise teele astuda. Siin ja seal tekkis rahutusi. Ametlik sotsiaaldemokraatia aga oli Soome kodanlise „iseseiswuse“ loomise-ga ametis. *Soome töörahwas*

oleks pidanud end sõjariistu panema, wabrikud oma kätte wõtma, warandused sunniwiisil töötawa rahwa omaks kuu lutama, maa põlluarivate kätte andma, kapitali aluspõhjad äwitama ja majanduslise elu uuele alusele rajama. Maa-päewa sotsiaaldemokraatline rühm oli selle asemel tegewuses kodanlise walit-swiiisi ja walitsuse loomisega. Ta saatis jällegi oma esitajad Kerenski juure järele kuulama, missugune Soomemaa oleks „seltsimehe“ Kerenski meelepärane ja kas oleks wõimalik „oma“ kodanlist sõjawäge, miilitsat asutada jne. Üsna tabawalt ütlesgi üks ametiühisustetege-lane kord nende ridade kirjutajale: „Oli aga see kewade ja suwi (1917) küll aeg! Meie ei osanud Elsingis enam midagi nõuda, sest kõik meie senised püüded näisid täide minewat. Selle-pärast taheti Soomele vähemalt ise-seiswust nõutada, kuna kodanlus seda ei taibanud soowida. Wõidi kas wõi sellesgi asjas kodanlaste wasta töötada.“

Need sõnad tõendawad kõige selge-mine seda närbunud olekut ja Wene rewolutsiooniliikumisest eemalseismist, mis Soome sotsiaaldemokraatlikes era-konnas seekord walitsemas oli. Igal-pool ainult umbkaudu kobamine ja täie-line segadus. Täna lipitseti kodanlik-rewolutsioonilise Kerenski ümber, omme raputati Skobelewi kätt, et järgmisel päewal Wene tõsirewolutsioonilisele töörahwaerakonnale, enamlastele meeli-tawaid silmi teha.

Agaga kui Wene enamlased oma põh-justmõttele truuks jäädes ütlesid, et Wene rewolutsioon tarwis on üleilmli-seks rewolutsiooniks muuta, milleabil meie igalpool wõidule pääseksime, siis kehitati Soomes õlgu ja naeratati: Suu-red lapsed! Ei ole siis ime et Wene töörahwa ringkondades Soome erakonna-juhtidest sagedaste üteldi: „Kutsikad, keda Kautsky kohewile kerkinud tainaga on söödud, wõimetud teda seedima ja sees pidama, kes sellegi wähesa ära rikuwad mis nende ümbruses weel rewolutsioonilist on: nimelt tõsise töö-rahwa.“

Nõnda siisgi ei sündinud. Soome töörahwas astus iljem rewolutsiooniteele ja sundis oma juhidgi kaasa tulema. Agaga et ettewalmistuse aeg ilmasõja puh-

kemisest kuni Wene rewolutsiooni al-guseni kasuta mööda oli saadetud, siis rikkusid Soome sotsiaaldemokraatia juhid sellega Soome töörahwa rewolutsiooni 1918. a. kewadel ära ja ajasid ta täieste nurja.

III.

Wiimaks leidsid Soome sotsiaaldemo-kraatia schowinistlised juhid siisgi tee Wene enamlaste juure. See sündis suwel 1917. Kui nüüd ametlised sot-siaaldemokraatia erakonnajuhid lõpuks Wene enamlastega ühendust otsisid, siis ei sündinud see mitte niipalju enamlaste aadete pärast, mille eesmärgiks oli töö-tawate klasside wõimulepääsemine terwes ilmas, waid rohkem küll selle pärast et nad rahwuslise küsimuse alal seekordse Wene ajutise walitsuse wasta seisid ja seega Soome sotsialistide kolgaisamaa-listele püietele tuge andsid.

See tuli sellest et enamlased esimi-sel ülewenemaalisel nõukogudekongressil Peterburis juunis 1817 Wene selleaeg-setest erakondadest ainukesed olid, kes mitte Soome sotsialistide iseseiswuse kawatsuste wasta ei seisnud, waid seda koguni toetasid, tahtes sellega Wene kodanlaste wõimu wähenendada ja liig palju Soome sotsialistide pahem-poolsust ja poliitikalist küpsust uskudes. Agaga see lootus oli tõeste liig suur, et ta oleks wõinud tõeks minna. Soome-maast ei saanud maailma proletariaadi-rewolutsiooni esimest ilmumise-maad, nagu Wene aina nii suurewiisiliselt awarawaatelised enamlased olid lootnud, kui nad Soomele wõimalikult laialdast enesemääramise- ja pealegi iseseiswuse-õigust aitasid kindlustada. Soome sot-siaaldemokraatia ei osanud silmapilgu tähtsust õieti innata. Sest schowinistid ei wõi ilmasgi kommunistlistest inter-natsionalistidest õieti aru saada. Soomes oldi tegude poolest schowinistid, kuigi internatsionalismusest kõneldi ja Soome iseseiswusejoowastuse ajal juunis 1917 Zimmerwaldi internatsionaaliga ühineti. Wiimases otsuses ilmub siisgi esimest korda Wene rewolutsiooni mõju. Kahju et see otsus erakonna juhatussele wasta-meelt ehk osalt selgusetu oli, sest ta jäi rahwaulkadele täieste tuttawaks tege-mata.

Kui Zimmerwaldi põhjusemõtte järele oleks tahetud järjekindel olla, siis oleks esimiseks sammuks pidanud olema proletariaadirewolutsiooni teele astuda, aga Soome sotsialistid ei usaldanud Wene eeskujulgi ja *Wene enamlaste poolt meelega awaldatud soowil weel mitte nowembrisgi 1917. terwet wõimu töörahwa kätte wõtta.*

Sest seekord, nagu pärastpoole niiaästi parempoolsed sotsialistid, ametiühisustetegelased kui ka kommunistlised Soome rewolutsiooni sündmuste arwustajad tõendawad, oleksid sel sammul koguni teised järeldused olnud kui iljem jaanuaris 1918.¹

Kui siis pärast vähemlaste kaalumist wiimaks jaanuaris rewolutsioon lahti pääsis, ei olnud erakonnajuhatus, kes waheajal ästi pahemale poole oli kaldunud, weelgi mitte oma endisest eksiarwamisest waba, waid ajas sihtisi taga, mis täieste omased kodanlikdemokraatlistele poliitikameestele, nagu wõitlus Soome sotsialistilise wabariigi põhjuseaduse pärast jne. Mida endiste aastate parlamentlisel lehmalaadal ei oldud kätte saadud, seda püüdsid nüüd sotsialistide ninamehed töölisterewolutsiooni abil ja selle kulul korda saata. Rewolutsiooniwalitsuse juhuslistele „kautskilastele“ paistis kõige kõrgema wõimalusena misgisugune demokraatia, ja seda tahtsid nad töörahwarewolutsiooni kõrgemaks riikliseks teoks tembeldada. Pahempoolsed olid ilma järjekindla seisukohata.

Kõige selgemat tunnistust sellest kolgatagusest schowinismusest annab see täieline teadmatus, mis walitses Soome sotsiaaldemokraatia keskel selle konstitutsiooni küsimuse alal weel pärast kolmanda ülewenemaalise nõukogudekongressi poolt awaldatud deklaratsiooni (декларация прав трудящихся и эксплуатируемого народа). Oieti ei ole see mitte teadmatus, sest nimetatud deklaratsioon pidi Soomesgi tuntud olema. Selles awaldatud põhjendusi ei pandud aga tähele, sest ta ei sündinud Kautsky õpetuse raamidesse. Ja nõnda siis näemeigi,

et sotsiaaldemokraatlise erakonna juhtidest kokkuseatud rewolutsiooniwalitsus weebuaris 1918 *Peterburist awaldatud soowi tagasi lükkas, et Soome tööliste wabariigi walitsusewiis töötawate klasside ainuwõimu alustele rajataks.*¹ Kodanlistes koolides kaswatatud ja Kautsky õpetuse poole oidjate parteijuhtide ajudes kujunenud demokraatia wäärpilt lükkas selle kristallselge mõtte kõrwale, et proletaarlist diktatuura Soomes sealse te olude kohaselt maksma panna.

Need teod jääwad Soome töörahwaliikumise ajaloos igaweste seisma kui süüdistused — mitte üksi nende wasta, kes wõimul olles rewolutsiooni sihi määrasid, waid ka nende nooremate tegelaste wasta, kes loomusunniliselt küll Wene proletariaadi poolt näidatud eesmärkide poole püüdsid, aga erakonna traditsioonidest lugu pidades, oma juhtide tublidust uskudes ja enese jõudu wäheseks pannes mitte ei akanud kõige jõuga uut seisukohta kaitsema. Ja sellepärast peamegi meie nüüd seda suuremaid kohustusi kandma ja — seda suuremad takistused wõitma. —

Meie oleme nüüd ulga ajaloolisi tõisaju Soome sotsiaaldemokraatlise partei 20-aastase kestwuse wiimastest ajajärgust ette toonud, mis wõiwad tõendada et Soome ametline sotsiaaldemokraatia kuritahtluse sihilikkusega eemale oidis Wene rewolutsioonilisest proletariaadiliikumisest, mis tema põhjusemõtteid ja taktikat wiljakamaks oleks wõinud teha. Ja laulgu praegusel silmapilgul wõimulolijad mis tahes, andku uus Soome sotsiaaldemokraatia selles teotawas asjas end weel rohkem kui enne kodanluse kätte äbistada, meie kinnitame siiski ja ja meiega ühinewad selles mõttes palju neidgi, kelle endist tegewust praegune Soome „Sots.-Dem. Partei“ keskwool jatkab, *et Soome töörahwa õnnetus*

¹ Nende ridade kirjutaja, kes ennemalt Peterburis tegewuses olnud ja rewolutsioonilisel Wenemaal Soome esitajaks nimetatud, soowitas rewolutsioonipäiwil Elsingis käies *nõukogudepõhjusemõtet*, kokkukõlase seatud wabariigi põhiseadusega, mida wälisasjade rahwawolinik *Sirola* pärast ka walitsusele oli ette pannud, kus see aga kõrwale oli lükatud, tähendusega: „Peterburi poolt awaldatud soow määritakse rahwawolinikkude nõukogu protokollil üles.“

¹ O. W. Kuusinen, Suomen Vallankumous. Itsekriitika. Moskova, 1918 — ja *Karl H. Wiik*, Kovan kohtalon päivinä. Helsinki, 1918.

seisis liig pealiskaudses Wene tööraha rewolutsiooniliikumise tundmises, mille sarnaseks Soomegi töölisteliikumine oleks pidanud kujunema, aga mitte ennast küunte ja ammastega sellest võimalikult kaugele oidma.

Aga surm on patupalk.

Ajalugu ei ole neid wigu, mis Soome sotsiaaldemokraatia aastate jooksul teinud, mitte tasumata jätnud. See kättemaksmine tabas Soome töörahwast kewadel 1918. Sest missugused ka Soome rewolutsiooni luhtamineku suuremad põhjused oleksid, üheks nendest tunnistas ajalugu edaspidi tingimata 1918. aastal

walitsenud tõsiproletaarsest rewolutsioonitegewusest tingitawa tööraha rewolutsiooni teooria puudumise. See teooria oli juba sõjaaastatel Wene enamlaste ajakirjanduses ja Zimmerwaldi Internatsionaali pahempoolse woolu juhtlausestes awaldatud, ta oli tegeliselt maksma pandud Wene proletariaadi rewolutsiooniliikumise uuemal järgul oktoobrikuu murrangule järgnevas Wenemaa elawas elus, millest aga Soome sotsiaaldemokraatia ka siis weel atwakspanewalt ja kartlikult eemale oidis ja talle silmi ei julenud waadata. See teooria on proletariaadidiktatuur.

Väinö Pukka.

Karl Liebknecht perekonnaga jõulupuu juures.

Laul wiletsusele.

Mult nagu tsitronilt sa imesid kõik mahla
Ja maha jätsid kuivaksjäänud tahla.
Meid, mahajäätuid oli juba mitu kahla—
Meilt kõigilt olid imenud sa mahla.

Ah, seda saatust teadsin ammu, ammu.
See teadmine ei takistanud päewast päewa
Küll kõike maha jätta oli rammu... [tammu].
Ja süsgi käis, murest murtud ammu.

Nii lõppu aimasin, kuid aelesin su kaisus,
Sest süda lootusest ning ihast paisus,
Ja magus ootamine liikmeid laisus:
Küll tuleb aeg, kus oiad õrne kaisus.

Mult nagu tsitronilt sa imesid kõik mahla
Ja maha jätsid kuivakstehtud tahla.
Meid, tühjaksimetuid ju mitu, mitu kahla.
Ah, wiletsus, mil saad kord täis sa mahla!

Joh. Wiedemann.

Kuidas Eesti wabariigis pantwangisi forjati.

Suba kuude kaupa oli enamlaste ja walge Eesti walitjuse wahel pantwangide wahetuſe küsimus arutufel, millest aga kuidagi asja ei tahtnud tulla ja katſed ainult katseteks jäiwad. Eesti selleaegne peaminister Strandmann oli kord koguni seletanud, et neil pantwangisi ei ollagi. Siiski kehtsid läbirääkimised edasi, ja alles ilja sügise jõuti niikaugele, et esimise kogu wahetamise kohta kofku lewiti.

Uſi oli nüüd muidu ka kõik korras, aga nagu Strandmann seletanud, ei olnud walge Eesti walitjufel tõepoolest pantwangisi, wahemalt mitte soowitawal arvul.

Tõõrahwaſt oli ju küllalt wangis, aga neid ei mõtelnudgi Eesti walitjus pantwangidena Wenemaale ſaata, kus nad Eesti walgete küſiſt oleſid pääsenud. Aga Eesti targad diplomaadid on raskemategi ülesannetega walmis ſaanud. Inimesi on ju küllalt, keda neil enam tarwis ei ole, näitufeſt wanad raugad, kes waſt enam orjata ei jõua. Ja pea atatiigi „pantwangisi“ kofku taſſima — Narwaſt, Tartuſt, Wiljandist jne.—

Olin ſedapuhku Tallinnas poliſſeiareſtimajas. Meid oli umbes paarkümmend wangi kongs. Olime kõik pärasõunasele puhkuſele einud. Ei olnud ju muud teha, ſeſt päikeſewalgus ulatas meie juure waſta müüri olewaſt afnaſt ainult kõige ſelgematel tundidel, elektrituli aga kuſtutati ära — minewat linnale liiga kalliks. Korraga oli koridoris walju nuukſumist kuulda; ehmataſime ära, arwates et jälle mõni wang ülemaſe „demokraatlikka“ ruſſikaid ja ſaapalan-daſi maitſta ſaab, mis ſeal nii arilik ja ſagedane nähtus oli.

Kõlſiſiwad mõtmed, uks keerati lahti, ja umbes kümnekond inimeſt tõugati ſiſſe. Kui uks ſiſſetulijate järel jälle linni oli kõlſiſtatud, atkaſid pärimiseſ, nagu arilikult iga uue „kaasüürilise“ läeſt. Miks ja kuſt neid toodi? Uwituz jelguſt ſaada oli ſeeford ſeda suurem, et tullijad pea kõik wanad inimeſed olid, uks abielupaar aasat 60—70, mees täieſte pime, naine aige.

Pärimisel ſelguſ et nad kõik Narwaſt Kreenholmi wabriku tööliſed olid; neid olla kõſel suure kára ja müraga üleſ aetud, ſunnitud kiirelt riide panema, kühutatud

jaama, ja ofſeteed muſtas ärjawagunis Tallinna. Mis ſiü pärast — ſelleſt ei olewat kinnimõtmisel ſõnagi laufutud. Teel püüdnud nad ſaatjatelt kaitſeliitlaſtel ligemat teada ſaada, aga need waſtanud irwitades: Noh, küllap ſiis ſamagonta pärast jõidate!

Tallinna jõudes wiidud nad ühte walitjufeafutufeſſe — nähtawaſte operatiiwſtaapi — kus neile küſimise peale: miks meid wangina Tallinna toodi? waſtatud et nad kommunistid olla!

Nad olivad kuulnud, et kommunistid olla wargad ja laisad kõrildikajad, jätſed, nagu walged rumalatele alati kommunisti kuzutawad. Ja nüüd tembeldati neid endid kommunistideks. See oli mõnele wanale ullem kuulda kui ähwardus, et ta ingedõnniſtufeſt ilma jääb.

Ohkides ja ädaldades läks nädal ilma ſelguſt toomata möõda. Siis tuli ühel õhtal wangimajauſlem üleſ, üüdis Narwa wangid nimeſirja järele ette ja küſis, kas neil ſooje riideid on, ſeſt nad ſaadetawat pantwangidena Wenemaale. See mõjus nagu oop pähe. Waesed kannatajad! Me oli neid näha. Suba ſeegi oli neile lõpmata rafke, et neid „nii põhjatu kaugele“ — Tallinna — oli toodud (polnud ju neift mõni eluajal Narwaſt wälja ſaanud) ja „mitte kodu rahulikult ſurra laſtud“. Ja nüüd koguni — Wenemaale „maailma otſa“!

Mis atkame ſeal tegema? Ei oſta Wene keelt, oleme mõhimõõrad mõõra rahwa ulgas, ei omakſeid ega tuttawaid ees. Aga ülem waſtas et Wenemaa neid nõudwat — Seenin iſe nõudwat. Taga ullemaks! Wenemaa — Seenin! Mis tahab Seenin, mis tahab Wenemaa meiega teha, oleme juba wanad ja aiged inimeſed!

Aga kurtmine midagi ei aidanud; teatati ainult et nad paari päewa pärast minema ſaadetakſe. See oli kõik. Ulgas arupidamine, miks neid Wenemaale ſaadetakſe. Wähebel neift oli omakſeid Wenemaal; oli ulgas neid, kellel poeg wõi paar Wenemaal, arwatawaſte punaſes-wäes, teenimas, aga et teiſed pojad Eesti walges-wäes teeniſid, ſiis ei mõinud ſee ju põhjuſeks olla. Mingid muud põhjuſi aga wälja arwata ei jõutud,

Paari päewa pärast wiidi nad meie ulgast ära. Kuhu? Ei tea; Wenemaale aga küll mitte. —

Wiljandis wõeti kinni niisama wanu kui ka nooremaid, ikka kui pantwangisi. Ja ikka selle kinnitusega et Wenemaa neid nõudwat, kuna aga tõepoolest Wenemaal keegi ei mõtelnudgi neid wälja nõuda. Ka Wiljandist ei saadetud neid wangisi siia. Aga Eesti walgedel oli nüüd wähemalt ettekäänegi oma ohwriete piinamisets.

Mis põhjus sel oli et neid wangisi Wenemaale ei saadetud, on teadmata, aga wõimalik et kahitlesid, kas Wenemaale neid pantwangisi wasta wõetakse; wõib olla et oli ka äbi oma ministrid nii „kõrgelt“ innata, et wanu pimeid ja aigeid rautasi nende wahetusefaubats pakkuda.

Wahepeal oli wahetamise tähtpäew ligi jõudnud, kuid Eesti walitsusel puudusid ikka weel pantwangid. Nüüd oli tarwis rutata. Politseiaparaat töötas täie auruga, ja paari päewaga oli nõutaw arw — inimest 30 — koos. Mõni neist oli paar päewa waremalt kinni nabitud, mõnda aga kutsuti alles wiimase päewal miilitasise ja saadeti, ilma et enam koju oleks lastudgi, kohe teele. Aga oli ka neid, kes kauemat aega juba kinni istunud ja kes sellega oma koledest piinast pääsesid, et neid siia saadeti.

Wangid, kellele seebord wäljasaatmisest ega wahetamisest sõnagi ei lausutud, koondati 2. detf. õhtul Wiru uul. politsei peawalitsusesse kofku, kust meid niisamati ilma saatuse selgitamata Balti walfali saadeti ja seal sõduriterongi küljes olewasse wagunisse asetati.

Järgmisets õhtaks jõudsiwe Isborsti, kus Eesti kodanlus ja sotfialistid omale jälgi mõrtsukatõõga warest nõretawa mälestuse aja-loosse on raiunud.

Õialgu oli kawatsetud wangisi õõjets wagunisse jätta; kui aga wagun seisma jäi, tormasid soomusrongimehed nagu werejanulised tiigrid, kes aina waritjewad, et möõdamineja kõri kallale karata, waguni ümber ja karjusid metfikult: „Andke need kommunistid siia — andke, meie poome nad risti!“ Ja kes teab kuidas meie käsi oleks käinudgi, kui meie saatjateks mitte kaks asutawa-kogu liiget ei oleks olnud, kel omakesed ja perekonnad pantwangidena Wenemaal olid (R. Pääts ja Schulbach), ja kellele meie poolt oiatusets kindlaste ära õõlbi, et nad õõhtegi omakfist elufalt näha ei saa, kui meie ulgast kellelegi wiga sünnib. Nähtawaste mõjus see, sest meid saadeti ajawõitmata Isborstisti edasi külasse, kuhu õõjets jäime.

Trmu sai aga mõnigi wang teel küllalt tunda; oli ju Isborsti mõrtsukatõõ nr 1 kõõgil weel nii wärskelt meeles. Selle kartuse tagajärjel arwatawaste kadusgi meie ulgast kolm wangi, nagu Eesti lehed teatawad: üks põgenes ära ja kaks suri, kui neile on õõlbud, et nad Wenemaale saadetakse. Wist ei uskunud nad, et nad Wenemaad kunagi näha saawad.

Kõrgelt ja elujulgelt wõõsiwe aga alles siis ingata, kui meid nõõkogudewalitsuse komisjon järgmisel päewal (4. detf.) erapooletul liinil wasta oli wõõtund ja Põõkwa poole edasi sõõtsime.

Tundus nagu oleks mägederastune luupainaja rinnult langenud.

S. P.

Istun toas ehk kõnnin õues...

Istun toas ehk kõnnin õues —
Wõitlusiha kannan põues;
Ei ma karda wõitlusäikest,
Ehk küll arwa silman päikest.

Ime, kust küll oowan jõudu
Jatkata nii wõitlussõudu,
Aina purustades, luues,
Iseennast ohwriks tuues?

Istun toas ehk kõnnin õues,
Wõiduiha põleb põues:
Seks, et ilmat uueks luua,
Õnn on ennast ohwriks tuua.

Joh. Wiedemann.

KANNATAJAD KANGELASED.

Mütsid maha, ma kõne-
len kommuuna surnutest!

A. Arnould.

Johanes Kuppar.

J. Kuppar, „põline“ „Dwiigateli“ tööline, oli parteiridades juba 1905. a. saadik tuntud. 1905. a. liikumisest wõttis ta elawalt osa. 1907. a. walisid teda Tallinna töölised Wiiburi kongressi saadikuks. Sest ajast peale on s. Kuppar pea kogu aeg parteis järjekindlalt tegew olnud. 1917. a. rewolutsiooniga asus ka s. Kuppar jällegi aktiivse tegelasena „Dwiigateli“ wabrikus teiste kaastööliste ulgas kihutusetööd tegema. Oli punakaartiwaes kuulipildujateosakonna juhataja jne. Saksa okupatsiooni ajal, kui partei jällegi pöranda alla kolis, oli s. Kuppar üks neist wähestest, kes järelejäänud parteilisi sidemeid akkas üles otsima. et uueste Tallinna linnakomiteed elusse kutsuda.

Saksa okupatsiooni langemisega, kui wähe lähedamad olud — vähemalt esialgul paistis see nii olewat — partei töö jaoks awanesid, kutsuti nii mitugi pörandaalust koosslekut tema oolel ja korraldusel kokku. Selsamal ajal walisid teda „Dwiigateli“ töölised Tallinna töölise saadikute nõukogusse. Esimisel nõukogukoosolekul waliti s. Kuppar täidesaatwa-komitee liikmeks, ja ühes sellega siis algas ka tema wintsutuste aeg. Pea kaks korda nädalas käidi ta kortrit puistamas. Et sealt aga midagi näppu ei juhtund ja kodanluse sandarmid sel ajal weel kogu oma olemasolemise peale kuigi julged ei olnud, jäeti ta kinni panemata.

Wangi wõeti s. K. 7. jaanuari öösel m. a. See oli siis kui juba punased-wäed taganema olid löödud.

Läbiotsimise juures ei leitud muud „kuritahtlist“ kui „Dwiigateli“ tööliste peakoosoleku protokoll, milles Eesti kodanluse ja tema „ajutise walitsuse“ arwele nii mõndagi kibedat oli öeldud. Sellest oligi ka siis küll et teda ära tappa.

Kohus oli 23. jaanuaril 1919. a., kus teda ühes teistega „kõigi õiguste kaotamistega mahalaskmisesurma“ mõisteti.

Peale wiiepäewalist naljutamist saadeti kohtuotsus täide, s.o. 28. jaanuaril. Kogu kinniistumise ajal teda kellegagi kokku ei lastud saada ja ta naisel, Eewa Kupparil tuli kirjawahetust salaja pidada.

Ka süia ei lastud wangikongi järele saata.

Pealemehe mahalaskmist akkas s. Eewa Kuppar kohta otsima, kus „öökulli-salk“ tema mehe surnuks peksis.

Pika otsimise järele, kui kõik Tallinna läheduses olewad metsad ja rabad olid läbi käidud ja mõnegi aua mätas üles kangutatud, leidis ta kewadel aprillikuus J. Kuppari Sõjamäe rabast ühe wäikese jalgtee kraawist üles. Nüüd oli korralikuks matmiseks ametlist luba tarwis saada. Kraawis oli mitu meest üksteise peale laotud; mõnel oli jalg ja mõnel käsi, kui oiatuses kramplikult kokku kistud, maa seest wäljas.

Pagari uulitsal, kuhu tapetu naine kõige enne läks, ei wõetud ta juttu kuulda. Tööliste pussitamise eest „kindraliks“ tõstetud Soots ütles pilgates, et Kuppar pole maha lastud; ta saadetud Inglismaale söekaewandusesse tööle.

Mitmes kohas niimoodi peale käies anti wiimaks prokurori juurest luba wälja et wõib maha matta, aga ilma mingisuguse meeleeawalduseta. Et seda ära oida, kästi linnakomandandi juure teadustama minna millal matus on. Linnakomandant wõttis prokurori poolt antud luba koguni ära ja ajas lubatarwitaja uksest wälja, ähwardades: „Wõi tahate jälle punaste lippudega rongikäikusi toime panema akata!“

Siseminister Hellat, keda s. Kuppar isiklikult tundis, kehitanud ainult eatahtlikult esiteks ölasid, aga nii pea kui

K. temale ta endisi aegu wähe meele tule-
tas, muutus see isand jämedaks ja saa-
tis soowimata tuttawa uksest wälja.

Pika waieluse järele andis asutaw-
kogu, oma esimehe Rei läbi, luba tape-
tuid (neid oli 4 inim.) Rahumäele maha
matta.

Tapmise kohta weel mõni sõna.

Nimetatud kraawi ääres ja kraawis
oli aukudesse aetud 20—25 inimest.
Neist umbes 20 poliitikalist, 5 kurja-
tegitjat.

Si Kuppar ja Schüts olid ühes augus.

Kummalgi neil püssikuuliaawa rinnus
ei olnud.

Mõlemil olid pealuud laiaks pekstud,
nagu pildi peal näha on. „Jumalaarmu“
on endine Pühawaimu kiriku papp
Mendelson käinud pakkumas, millest
aga surmamõistetud lahti on ütelnud.

Papi sõnade järgi olla „Dwiigateli“
meeste tapmine irmus pealt waadata
olnud.

Matmine oli 20. juunil 1919. a.

Kogu rewolutsiooniline Tallinna töö-
liste ulk wõttis oma kindlamate kaas-
wõitlejate mullarüppesängitamisest osa
ja töötas langenute kalmu ääres nende
poolelejäänud tööd edasi teha ja timu-
katele kätte maksta.

R. W.

J. Kuppar.

J. Schüts.

Julius Schüts.

Wangistati 1. jaanuaril 1919 Tallinna
walgekaartlaste kaebtusel ja tapeti ühes
koos s. Kuppariga 28. jaan. Lasna-
mäel turbaraba ääres ära.

Si Schüts kui rewolutsionäär oli
tuntud juba 1905. a. liikumisest osa-
wõtjatel. Ta oli 1905. aastal Dwii-
gäteli wabriku töolistewanem, ameti-
ühisuste kirjatoimetaja ja selgitajaks
kõigis asjus nende päewaküsimuste
juures, mis sel ajal Eesti töölistel otsus-
tada tuli.

Missuguse aruldase kindlusega tema
rewolutsiooni wõidu sisse uskus, seda
wõiwad ainult need mõista, kes teda
tundsids ehk temaga tegewuses kokku
olids puutunud.

Muidu pealtnäha wäga tasane ja tagasi-
oidlik iseloom, muutus ta alati rahutuks
ja wõitluseimuliseks, kui töölistele üks-
kõik missugust, ka kõige vähemat kokku-
lepet soowitati.

Kui 1917. a. oktoobri rewolutsiooni
ajal töölistel omal kohapeal ühes poliit-

tikaliste küsimustega ka majanduslisi asju selgitama tuli akata, et majanduslist ülewõimu kapitali üle oma käes oida, sel korral kaotas nii mõnigi wanem klassiteadline tööline oma poliitikalise tasakaalu. Aga s. Schüts oli üks esimestest kes ütles: kui töölised poliitikaliseult peremehed on, siis peawad nad iseeneestmõistetawalt seda ka majandusliselt olema.

Kui nowembris 1917 Dwiigateli wabrikus esimisena Tallinnas tööliste kontrolli tööstuse üle teostama akati ja see ka korda läks, siis tuleb suurem osa

sellest seltsilise Schütsi tööks lugeda. Ta oli sellejuures wahetpidamata ööd ja päewad ametis. Kõige järele oli tarwis walwata ja kõige eest oolitseda, et mõni töötakistaja midagi sellest tööst ära ei rikuks, mis nii suure waewaga elusse oli kutsutud.

Seltsiline Schüts oli Dwiigateli wabriku ing, nagu teised töölised tunnistasid.

Walged inimeselihunikud kägistasid selle inge, aga töolisteliikumist nad siiski surmata ei suuda. Langenud wõitlejate mälestus kihutab teisi seltsilisi seda elawamale tööle.

R. W.

Mihkel Peterkop.

Oktoobrikuu lõpupäiwil 1919 (kuupäewa ei mäleta enam kindlalt) mõisteti Tallinna wabariigi timukate sõjawäljakohtu poolt surma s. *Mihkel Peterkop*.

Ta wõeti wangi frondi läheduses, Judeenitshi bandede seljataga. Ta wangiwõtjad olid wabatahtlikud ingerlased. Ja need nurjatud timukasulased olid s. Peterkopi kallal ohtralt oma lihunikuosawust tarwitanud.

Teda kahtlustati salakuulamises. Sõjawaeliste teadete wäljapressimisel löigati teda nugadega, pekseti keppide ja rusikatega ja rebiti tangidega. Teadagi et ta midagi tunnistada ei wõinudgi, sest et tal *nendele* midagi tunnistada *ei olnudgi*. Sest ta wangiwõtjad pärisid kõigepealt sõjawaelisi teateid.

Ta riided olid seljast ära wõetud ja närud asemele antud. Muuseas oli tal seljas wana lagunud ja wist sada korda paigatud Isuri külanaise jakk, jalas wanad saapalawad. Raha, wäärtpaberid, wäärtasjad, üleüldse kõik, mis tal juures oli, wõeti ära. Siis, kui piinamisest juba küll arwati olewat, anti ta Pitka kätte, kes ta Kaporje lahes „Lennuki“ peale asetas ja tal käed nii kõwaste nõõridega kinni siduda laskis, et waene kannataja walu pärast meelemärguse kaotas. Nii kõwaste löikasad nõõrid lihasse. Peksnud teda Pitka mehed ei ole.

Tallinnas oli ta Pagari uul. nr. 1 umbes paar nädalat kinni. Usutami-

seks. Seal oli teda juudas Warfolomejew usutanud, talle 10 000 Eesti marka ja Rootsi passi lubanud, kui ta kõik üles tunnistaks. Iseäralise õhinaga ajanud ta trükikoja äraandmist peale. Teised teda üle ei ole kuulanud. Warfolomejew olnud ka wäga arg ja äbelik, näit. pole julenud talle silma waadata, waid otsinud põrandalt nägemisele tuge.

Eeluurimisewangimajasse toodi teda kohe peale kohut. Teda wõis esimesel silmapilgul ainult äalest ära tunda. Need weidrad närud, mis ta ümber olid, mõjusid wõõrakstegewalt palju kaasa. Nägu oli ka otse metsik. Ütles et kaks nädalat näo peale tilkagi wett saanud ei ole. Mina ei olnud küll temaga ühes kongis, aga ta oli kõrwaltoas ja kongide waheseina sees oli nii suur auk et waba't rääkida, üks-teist näha ja isegi kättpidi teretada wõis. Ta näitas oma kõrwa (wist oli see pahem kõrwa); see oli tangidega pea küljest peaaegu lahti rebitud. Muid wägiwallälgi läbi augu ei näinud; ka oli ta näo peal nii paks pori kord, et wäiksemad kriimustused wälja ei paistnud.

Ta oli rahulik. Oma surmas ei süüdistanud ta ühtegi seltsilist. Ütles et ta rõõmus on, sest ta sureb proletariaadi eest, mida ta oma surmaeelses kirjasgi toonitab (see kiri ilmub ka wõimalikult pea trükis). Küsis minu käest raamatut, andis aga pärast tagasi, üteldes

et ta seda enne surma läbi ei jõua lugeda. Ma andsin talle nõu võimaluse korral timukate käest ära põgeneda, aga ta ütles et seda katset ei tee. Wist oli ta nii paljude piinamistega ära väsitatud.

Öösel, kui teda surma wiidi, akkasid „öökullid“ teda juba wangimaja koridoris püssiparadega peksma. Nende pealik keelas neid: „Siin ei maksa peksta.“ Arwatawaste akkasid nad teda wäljas uueste peksma. Kuulu järele olewat ta üles poodud, ehk küll sõja-

wäljakohtu otsus oli „kõigi õiguste kaotamisega surma mahalaskmise läbi“.

Kadunu oli ea seltsimees, iseloomu poolest tasane, aga suure tööjõuga, wäsimata ja wastapidawa terwisega. Ta andis kõik oma tööjõu proletariaadi rewolutsiooni kasuks, nii ka oma elugi. Olgu tema mälestus meile püha.

Tema tapmisega on Eesti kodanlus ühe lehekülje oma weresüüderamatusse juure lisanud, uue wihi waekausile pan-
nud, millega kord neid werekoeri kaalume.

20. 2. 20.

J. Linder.

Mälestused walgest Eesti.

Arwatatakse weereb ja toob enesega juhtumisi ja muudatusi kaasa. Willab inimest kui tuul tolmu ühest kohast teise. Mõnda kohta ange a. ades. Iga tolmutera siin on inimene, inimene kes mõelda suudab, kes läbielatud ajast omale mälestused ajadesse peidab ja neid seal alal oiab, selle peale waatamata, kas nad ead wõi alwad on. . . . . Meil on wennad sealpool Peipse järwe, seal kus asutama-fogu entente nootide järele kui suur kõrkspill suurt kára teeb; wabaduse paremaid, pühamaid aateid koalitsioonilise poliitika alaloidmise eest ohwerdab, et aga isefeiawaks riigiks saada, isefeiawalt töölise-üdi imeda.

Seal on maatamees alles mõisapõllul päewa töusust kuni loojaminekuni orjamas. Aga maa. . . see igaksetud maa, seda wõib ainult „õiglase talu“ eest parunite ja allparunite käest osta (selleks kulub ligi 50 tuhat marka ära) ja seda maatamees ei jõua ega järele tal muud üle kui orjata, orjata! Tööline, linnas ja alewis on tsaariaegses paragrahwideilmas. Majanduslised streigid tembeldatasse „töö ja oolekande“ ministertumi poolt riigiaraandmise poliitikaks ja neid „kurjategijaid“, kes julgewad selle wasta waielda, ootab surmanuhk. Mis arilitusse igapäewafesse elusse puudub, siis on nälg töölisele waraks. Oh! Wilson küll eeringid ja saatajahu saadab, aga nende kätteasaamisets nõutakse raha, mida töölised tööpuuduse pärast kurgilt ei saa. Tööpuudus on äärmiselt suur. Kellel enam miagi müia ei ole, see nälgib; aga seal nälgida, kus kõige on ja wõitse suuga pealt waadata, kui rahamehed kõikjugu tortiit ja praadist maitsewad, on pahem kui siin nõukogude Wenemaal, kus iga suutäis eestkätt puna-wälase ja töölise kätte läheb.

Suurem ulk töölisi wõeti walgesse wäkke. Minult üffitud jäeti perefonnatoitjateks. Kes walges „rahwawäes“ teeniwad, need on kõi-

gest tüdinenud, sõjast, maast, mida „sotsialistid“ nii elde käega neile enne asutama-fogu walimisi töölisepartei maske all lubasid, demokraatiliselt wabadusest ja Inglise konserwidest. Kooos oiab neid aga irm elu eest. Ugalised mahalaskmised sõjawäe pealtwaatamisel on oma mõju awaldanud. Rahulolematuus walitjuse wasta kaswab iga päewaga. Rahunõudmine on oma tagajärgi näidanud.

Töölise organisierimist kardab walitus kui oma otsa. Kõik abinõud mis ministrid ja „sotsialistid“ wälja suuda-nad mõelda, wõetakse tarwitusele, et aga Eesti riiki (wigimine endi sooje kohte ja lehmte päästa) ja irm lommunilise rewolutsiooni eest on suur.

Selle peale waatamata kaswab tööliseorganisatsioonide ulk kui sceneid peale sooja wihma; maa on ju töölise weregga niisutatud. Maakonnalinnades, alewies ja külades tekkinud ametühisused ja seltsid ühinewad teisknõukogude alla, kes ülemaalise nõukoguga ühenduses on. Need ühisused ja seltsid on rewolutsioonilised, seda tunnistas juba ülemaaline ühisustekongress. Kongress, mis „sotsidale“ irmuwärinad peale ajas, ja arusaades et aeg enam kaugel ei ole, kus neil kolmanda internatsionaali ees tuleb wastata, wõisid nad kõik abinõud kastre, et seda tont oma silma eest kaugemale peletada; selleks wälj-
sid nad nõukogude Wenemaa, arwates et see paha nüüd lõpetatud on. Aga saatust armastab muudatusi, mis juba sündinud ongi.

Minult töötetjaid on waja; organisierijateft on seal puudus. Kui see wõimalus meil käes on, siis wõime peatfet mendade wäestust seal-pool Peipsel näha ja kuulda. See on siis miimne ja otsustam lahing. „Ellamalt“ kui seda Hellat tegi, meie töölised enam ka mist ei osta teha. Silm filma ja ammas amba wasta — niisugune on Klassiwõitlus.

(1919.)

Emigrant.

Algaegne ristiusk ja kommunism.

1920 aastat tagasi sündis ristiusu wana-
jutu järele suure maailmausu alustaja Jeesus, kelle tõsine olemasolemine küll ainult wagaajutt mõib olla.

Ristiusu traditsioon ehtis oma tangelase sündimist igasugu imeliste juttudega (nagu ommikumaa tarkade kumardamine Jeesus-last, laste tapmine). Need jutustused tulewad pea selfamal kujul ka teiste wanaajarahwaste wagaajuttudes ette, jutustustes Greeka mõtte-
targa Plato, Persia kuninga Kyruze, Juudi prohveti Moosese, Rooma kuninga Romuluse, efinise Rooma keisri Augustuse ja isearanis buddhismuse ajutaja Çatjamuni (Sakjamuni) sündimise üle.

Nasket aega elas sel ajal wanaajamaailm.

Pea sada aastat kestnud koduõja waludes sündis Rooma keisririik, kes pea kõik sel ajal tuntud maailma Rooma kultuura mõju alla eitis.

Wali klassimõitlus jõukate ja kehmate wahel, mis enne Greeka linna-riigi raamidest lahti puhkes ja pärast Elleni demokraatia ufatufesse wiis, oli ka Rooma wabariigi langemise põhjusel.

Suurmaomandus Itaalias tuli kitsikusest mõitjana läbi; ta neelas wäikemaomanduse ära — Itaalia põllupidaja töörahwast sai kodanikuõjas pea täieste äwitatud, ta muutus proletariaadiks, digem: Rooma suurte linnade räbalaproletariaadiks, kes nii „leiba ja mängude“ peale ahne oli.

Politiikaline ükskõikus, sügaw pettumustunne asus niiaasti aritud seltskonna kihide kui ka laialiste rahwaulkade ingesse, ja nad aitasid ideaali usust, ja kõigepealt ainult wäliselt elleniõeritud ommikumaa kultustes otjima.

Ohus eljusid aated maailma warstise uuestesündimise ja Messia ilmumise üle — maailma ärapäastja ja selle uuestesündimise aate kandja tuleku üle, aated, milledega läbi põimitud umbes 40 aastat enne meie ajaarwu kirjutatud Virgiliuse kuulus neljas ekloge (laul), milles ta uue ilmakorra kättejõudmist ette kuulutab.

Meeleaitmine mõttis nii sügawalt maad rahwaulkade inges, elamisetingimised olid nii irmus rasked ja rahwaulga elu tõsidus nii kurb, et mõte tahtmatalt maie elu wiletsuste wastas usust troosti otjis.

Ommikumaa müstikalised kultused oma salakikkude jumalateenistustekommetega, auataguse elu ja ingesurematuse õpetusega, olid nõdruses raugenud wanaailma maie järele.

Ühelt neist usulistest sektidest, mis Baalsetiina kõrwetawal pinnal tekkisid, kus Greeka ja Ommikumaa mõjud kokku puutusid, oligi ristiusk, mille asutajaks wagaajutt Maatsareti puuseppa nimetab.

Õpimised ristiuskõgudused, mis proletaarlastest ja poolproletaarlastest koos seisis, ühisused, kus tarbeainete-kommunismust maksimas oli, lootisid weel et maapealne paradisi, usklikkude tuhandeaastane kuningriik kätte jõuab.

Uga tuli aeg, ja ristiusk, mis aastasadade wältusel Rooma keisrite mõimu poolt kui wiletsate proletaarlaste ja orjade usk tagakiusamist kannatas, see usk sai rikaste ja wägewate usuks, ristiusk sai riigikirikuks, kaotas oma revolutsioonilise iseloomu ja asetastulewase õndseriigi maa pealt taewa.

Kommunistliktest õgufondadest, nagu feda ristiusu ühistõnnuste paljudes kujudes oli ta wägiwalla ja kurnamise toetuspunktiks, kestajal katoliikuseuna feudaalse kurnamise ja uuel-ajal protestantismuse kujul kodanlasteklassi kurnamisetõõ toeks.

Ristiusk ei toonud kannatawale inimsoole päästmist, sest ta ei pannud ega suutnud uuele walmistusewiisile alust panna; ta ei päästnud nõdrastlõinud Rooma keisririiki ufatufest, ta ei wiinud oma arenemisekäiku lõpetanud wana maailma uuestesündimisele. Kõigis oma usutunnistuste paljudes kujudes oli ta wägiwalla ja kurnamise toetuspunktiks, kestajal katoliikuseuna feudaalse kurnamise ja uuel-ajal protestantismuse kujul kodanlasteklassi kurnamisetõõ toeks.

Sellest oolimata et ristiiinimese kõlbluseõpetus kõigi inimeste sarnasust ja wendlust kuulutas, leppisid tema ametlikud esitajad kõige ülekohtusema ühistõnnilise wahetegemisega inimeste wahel.

Küüd, pea katstuhat aastat pärast ristiusu tekkimist, sünib raugenud kapitalismuse pinnal uus ilm, kommunistiline ilm, nagu praeguse aja inimsoo Messias; proletariaat ärkab uuele elule, enesest rõhumise ja kurnamise roostetanud ahelaid ära eites, ja töörahwastulgaad pääsewad wiletsuse ja orjaelu piimast, kuhu need wana kapitalistiline ilm surunud.

Rahwaulgad ei oota enam mingisugust Messiat, maailma ärapäastjat; nad loomad oma wabastuse suurt tegu omaenese raudse käega.

Nad salgawad iga mõtet auataguselt õndsuse-riigist, mille lootusega nende wanad rõhujad neid uinutada tahawad.

Wir wollen hier auf Erden schon
Das Himmelreich errichten.

Den Himmel überlassen wir
Den Engeln und den Späßen.

(Tuba siin maapeal tahame taewariiki asu-
tada; taewa aga jätame inglitele ja warblas-

tele.) Kõnda ütleb töörahwas ühes Heinrich
Heinega.

Uga oma riigi tulemist ei oota nad mitte
ime läbi, mitte üleilmilise jõu ega auga tae-
wast maha tulewa Messia läbi, nagu meie
ajaarwu esimise aastasaja kommunistid, esi-
mised ristiusulised; praeguse aja kommunistid
näewad oma tegewuse wõiduna ühiskondlise
arenemise mõõdapääsemata tagajärge, ajaloo-
lise tarbe küpsel wilja.

Sellepärast ei wõi praeguse aja kommu-
nistid endi eelkäijate müüsil mitte lahingut
kaotada, waid nad saawad täielise wõidu.

П. ПРАВАА.

В. Б.

Käsi kirjalehtedelt.

U. Raudpea.

Jääl.

Mässawad, mõirawad laened on kammit-
sasse pannud pakane. Jääwäli ulatab kau-
gele — krobeline, sume ja aukline. Pai-
guti elgiwad taist wasta talwise päikese
kiired, aga see elk on nüri ja eluta. Jää-
wäli on surmud, ta ei ilmuta mängiwate
wete kelmikat wirwendust. Kõõmsa ja wal-
latu mürina asemel walitseb jääll aimult
kalk, saladusline waitimine. Kalk waiti-
mine, nagu oleks nüüd elu igaweste raudus.

Kas tärkab ta kunagi weel?

Ka kühnanud mere jääne rind tujukub.
Elu edeneb wõimisaste kareda koore all.
Ja kui ta oma kütetest wägewalt ärkab,
siis mürtsub ja pragiseb jää.

Kalju.

Mere kaldal, wasta päewatõusu seisab
iiglarüngas, ja tõuswa päikese kiired kul-
dawad tema latwa.

All orus on pinte ja õudne, aga kalju-
tipp iilgab, nagu päikeneegi.

Ma igatsen päikest, ma igatsen päikese-
kiiri. Ma tõitan üles, tõuswa päikese poole.

Ma ronin kõrgele kaljule.

Sealt silmitsen päikest ja juhin taista-
mataalt oma pilgud laia awarusesse.

Tõde.

Sellest on juba ulf aega tagasi, kui Tõde
peegel lõhki lõõdi. . . Muud pääseteed ei lei-

dunud, sest tõde ei tahtnud feegi waadata,
ja walet peegel ei näidanud.

Ja kui Tõde waljut protesti tõstis, siis
topiti tema suu kinni.

Tõde oli mitusada aastat wangis.

Viimaks toodi ta Wale kohtu ette ja
mõisteti seal surma. Ofsus oleks täidegi
saadetud, aga Tõde oli suremata.

Tõde unustati oopis ära.

Ta, waesekene, on kuuwanud ja koku-
nud, nagu eemalolemanud sügiselohk.

Mieie feegi ei ole teda näinud, ei tunne
ega tea teda.

Uga tihkilugu leiante meie tema peegli
tükifest, ja need näitawad niisama ästi
nagu peegel ise.

Kirik.

Nad, inimesed, lähwad ja wiivad ohwrid.

Nad kannawad kwiisele altariile oma
kehwad annid, niisutawad pisaratega maad
ja parandawad meelt ärda õhklamisega.

Nad teeniwad Suurt, Püha, waitiwat
Waimu.

Nad ootawad südamele finnitust, mõis-
tusele südudust.

Oma nõrkuses tarwitawad nad palweõudu.

Nad ootawad Suurelt Waimult õnne
ja õnnistust. Ootawad et see neid kuuleb
ja nende tahtmised täidab.

Nad lasewad põlwili ja paluwad.

Nad kannawad waimuwäge koju, nagu
ennemuiste sõepotiga tuld kanneti. Nüüd
ei ole seda enam tarwis.

Töowägi.

Aasta wältusel peale sõja lõppemist pole rahwuswaheline kapital misgisugust töökorraldust toime osanud panna.

Tema käes alal on weel päratu suur wõim, ta aitades on weel Ameerika, Kanada, Argentiinia wili, aga pool Eroopat sureb nälja kätte.

Tema käes on ilmatu kogu Englise ja Ameerika masinaid, aga kiwisõe ja malmi saak väheneb.

Tema käes on ästi sisseseatud töökojad, aga ta ei suuda weoasjandust paigast nihutada.

Kesk-, ida- ja lääne-Eroopa on werinē, ta on nagu suur surnuaed. Prantsuse ja Angelsaksi kapitali kanibalid pühitsewad wõitu, aga oh äda, wõidetud, purustatud ja waesekstehtud rahwad ei jaksa wõidumaade kaupa osta, ehk neil küll just kõigest puudus on. Warēm wõi iljem murrab sellega Lääne-Eroopa ja Ameerika kapital kaela, sest wõidetud maade waesus tähendab wõidumaade lagunemist, tööstusekängumist, tööpuudust ja rewolutsiooni.

Enne aga kui need sõjatagajärjed oma otsustawat mõju saawad awaldada, juba nüüd on töö ja kapitali wahel iiglawõitlus

Karl Radek.

Rahwuswahelise kommunismuse eestwõitleja, Saksa, Poola ja Wene tööliselikumise südi tegelane. Tõstis imperialistilise sõja ajal selle sõja wasta julgelt äält, piitsutas kaitsesõjalasi, jutlustas sotsialistlik rewolutsiooni. Tuli kohe peale proletaarlist rewolutsiooni Wenemaale, aga 1919. a. kewadel töötab ta jälle Saksamaa tööliste seas, kelle ülestõusmine jaanuaris ja märtsis Scheidemanni „sotsialistilise“ walitsuse poolt tööliste weresse lämmatati. Warsti pandi s. Radek sotsiaal-kokkuleppelaste walitsuse poolt wangi ja otsiti wõimalust, kuda teda ära äwitada. Imekombel ei läinud korda teda „seaduse“ wastaselt — nagu Liebknechti, Luxemburg'ki ja paljuid teisi — ära ukata, ehk küll „walged“ isegi ta wangikambri akna pihta põmmutasid, ei läinud ka korda teda „seaduslisel alusel“ prokurori abil tappa ja ta lasti wiimaks wabaks. Kulus aga weel umbes kaks kuud aega enne kui s. R. tänawu jaanuaris Wenemaale pääsis. Teel püüdis teda Poola „walge“ walitsus pandwangiks kinni ja akkas nõukogude-Wenemaaga „wahetuskaupa“ sobitama, kusjuures Wene nõukogude wabariik ühest „ropust“ reaktioonäärast — piiskop Ropp'ust lahti sai, wahetus, mida Peterburis ilmuw Soome tööliste-leht „Wapaus“ „hüwaks kaubaks“ nimetas.

käimas. *Ameerika ja Inglismaa töölised ei taha enam kapitalistide kasuks töötada, nad tahavad iseendi, rahwa eaks tööd teha.* Ja kõige mahajäänud kihid, Ameerika proletariaadi kõige alaloidlikumad osad nõuavad raudteede ja kaewanduste rahwandamist, nende wõt-mist töölisteklassi kätte.

Wõitlus, millesarnast kapitalistline ilm weel pole näinud, läheb lahti, ta suurendab kapitalismuse lagunemist, katkestab kordkorralt saadustewalmistamist, sünnitab segadust, ei lase rahwastewahelist majandusewärki korda seada.

Maailma esimine töölisteriik — nõukogude-Wenemaa, kes oma wälised waenlased wõitis, wastarewolutsiooni wõitis ja kas wõi silmapilguks inge tagasi tõmbamiseks mahti sai, muudab sel kapitali lagunemise kaswamise ajal *osa oma punasest-sõjawäest töowäeks* ja akkab waremeid koristama, uusi elumajasid ehitama, teesid tegema, neid läbi metsade ja tundrate raiuma, et maapõuest küttekraami saada, et külma kätte surejaid soendada, et weoasjandust parandada, et wilja linnadesse wedada, linnasid elustada ja uut elu alata, mille eaks sajadtuhanded töölised ja talupojad endi elu ohwerdasid.

Punase-wäe sõjawõidud wiimse aasta wältusel olid üheks suuremaks maailmarewolutsiooni tõukejõuks, ta sundis rahwastewahelist proletariaati kapitalismuse üle wõidu saamisesse kindlalt uskuma, aga Eroopa rahwaulkasi irmutab weel mõte majanduslise korratuse kui rewolutsiooni tagajärje üle, irmutab mõte et kas töölisteklass suudab uut elu korraldada, uut majapidamist üles ehitada. *Wastuse selle peale annab nüüd töowägi.*

Ta ei suuda kõike ära teha, palju tuleb ametiühisuste ja igasuguste wähe-mate õppinud tööliste kollektiiwide abil korda saata, aga ta peab purustatud metsast tee läbi raiuma, ta peab rabast silla üle ehitama, ta peab kiwi ja palki wedama selle oone ehituseks, kus sepp rauda akkab taguma, kus meie töö walmis tuleb teha.

Töowäe wõit näitab tervele ilmale, et töölisteklass walitsust oma kätte wõttes wiletsusest ja korratusest wälja wõib wiia.

Punast-sõjawäge, kes lahinguwäljal nõukogude Wenemaad surma suust päästis, muudame järkjärgult töowäeks, *kes aiget Wenemaad terweks teeb ja rahwastewahelisele töörahwale teed näitab.*

Elagu töowägi!

K. Radek.

Tööle!

Täna kuulutatakse dekreet wälja, mille järele soldatid sõjalisest tööst rahulisele tööle, äwitusest ehitusele peawad minema.

„Sõda sünnitab kangelasi“ — nii ta küll on, aga tõsine kangelane on tööline, see kelle jõul ilmasse ta lugemata wäärtused on loodud ja luuakse: ainelised ja waimlised wäärtused, mis inimesesugu loodusega wõitlemises, tema jõudude üle walitsemisewõimu kättesaamisest tugewaks teewad.

Rumalus ja ahnus sünnitab sõda; seda teawad kõige paremine soldatid: nimelt nemad teawad, kui sõgedalt ja alastamata sõda kauade aastate wältusel tehtud inimliku töö kalliwäärtuslikku wilja ära äwitab.

Ainult kõigi meie wabariigi ausate kodanikkude ühemeelne töö paneb meie maa kindlalt ja lugupeetawalt esimesele paigale ses ilmas, kus kõik mis kaunis ja wäärtuslik ausa ja rahulise tööga on loodud ja luuakse.

Nüüd jõudis wiimaks kord aeg, kus meil wõimaus on meie kodumaa keha wigastusi arstida, arstida tema sügawaid, weriseid aawu, puhastada teda mine-wiku aastasadade mustusest, pool-äwitatud Wenemaad kauniks maaks muuta, kus inimesed toidetult, wabalt ja kergelt elawad ja kus igal inimesel wõimalus on ennast ta paremast küljest ilmutada.

Nüüd kus me wabad oleme, ei wõi me kedagi selle eest süüdistada, et meil alb elada on; me ise oleme endi saa-

tuse peremehed ja peame aru saama et kõik meist endist, meie tahtmisest ja meie tööst oleneb.

Ainult seda wõtta ja tarwitada, mis enne meid on loodud, seda on wähe; waja osata asju tarwitada, aga kõigepealt on waja osata asju walmistada. Seda oskust annab meile kaks jõudu: teadus ja töö. Mõlemad need jõud peituvad meie tahtmisel!

Tööle, seltsilised!

Kui me ka nüüd ei oska oma elu nõnda korraldada kui waja, siis oleme ise ses süüdi, meie ise ja mitte keegi muu!

Elagu rahuline töö kõigi eaks!

Olgem mehised ja waprud waimus; kõik mis meil puudub, wõime meie ainult ise luua.

П. Правда, 11. 2. 20.

M. Gorki.

Minu elu.

Мелфет Гастем.

Suur minewikus ja lõputa tulewikus on mu elu.

Daljuid aastafadasi ma ei mäleta. Mäletan ainult, kui ma neetud ja küttestatud oma wangimaja — töö külge olin.

Mina olin see, kes kahesaja aasta eest masinaid purustas. Mina, siis veel kui inimestefogu, astusin oma külmade wastaste wasta wälja. Mina astusin siis kõige oma firega sellele raudsele kahewõitlusele; ma kutsusin siis jumalaid appi ja kaotasin siisgi ses wõitluses enam kui ühe pea. Ma eitsin siis meelt ja langesin teritatud masinaterade peale, neid purustades, aga ka ise metalli küüsis wifeldes.

Mina lastsin saja aasta eest maailmalinna uulitsaid oma weregaga ja tõstsin lipud ülestõusmise ja kättetafumise üüdsõnadega üles.

Ja mina siis ka eitlesin ja katkestasin oma ihu seal- ja siinpool piiri.

Ja nüüd jällegi mina, aga juba nagu uueste sündinud, käin ja ehitan. Kõik käib minu käte ja mu tööriistade kaudu. Ma loon viaduktisi, teesid, masinaid, mikroskoopisid. Oma tööpingi pulsi ja sae joone kaudu tunnen ma kõige salapärasemaid mõtteid.

Mina olen äratundmise alastamata lõikenoa kandja.

Igalpool käin ma oma aamriga, peitliga, puuriga. Kogu maailmat mööda... Sammun üle piiride, mannermaade, okeaanide. Kogu maatera teen ma kodumaaks.

Seisan töowäemaja ees Berliinis. Seisan ja tunnen waimustust: see on minu päratu fuur, minu raste, kõikumata tugew maja. Ja ses kogus on kõik minu: sisefäigu wõlw wäljaraiutud aambriga, mis kiwist wälja tungib ja laulusid tahab, ja wiimaks alas sekretäri laual ja seltsilisteread, mis edasi-tagasi käiwad.

Lähem Mantshestri kooperatiivi ja wärsen rõõmu pärast: minu! Kaugel sündinud, aga kokkukõlas omaga, omastega.

Ma olen Pariisi tööbörse wõlwide all, mis ära suitsenud ja mustunud. Esialgu wõõras, wõõra ja mitte tööliste rahaga ehitatud, sai ta meie omaks ja ta suitsunud seinad muutusid koormatud ja wäsitatud jõu mõistukujuks.

Õnnetus... Uwaus, aud... Eõuna-Afrikas plahwatus. Tuhanded ohwrid. See on raste oop, see oop käib minu pihta... otse südamesse.

Suitsuta kaewandused on tuhaga kaetud... See on minu aawatu, minu üleilmise südame mälestusammamas maailma otssas.

Suri minu oma eile, elab täna ja juba leegitsewad mu tuled omme.

Pole kahju lapsepõlwest, pole igatsust lapsepõlwe järele, waid ainult — kaugisefese!

Ma elan aastaid.

Ma elan sadandeid, tuhandeid aastaid.

Ma elan maailma loomisest saadik.

Ma elan veel miljonid aastad.

Ja minu jooksul ei ole piiri.

Furor bolschevisticus.¹

Terwe nõndanimetatud aritud-ilmä ühiskonna sortside pere oli äärmises ärewuses. Nõiakatal kees mühinal ja pahinal. Pusimise-kunstis wedelast ja paksust läbikäinud sortsi-meistrid proovisid katla sisu küll ninaga, küll keelega, küll sõrmega, küll pügalnikuga, uurisid teda küll keemiaretortides, küll mikroskoobi all, küll pumpasid nad teda kardetawale taudielu-kale eest, küll tagant otsast sisse, et katsuda, kuidas ta selle koiwad kergemine sirewile tõmbab. Kolganurga noored kollanokad, kes alles esimest korda meistri-püksa kandsid, wanutasid wanade waewa nähes iseteadlikult pead: kae, kus weel asi ennast waewata! Kaikaga pähe — ja walmis ongi!...

Maailma sortsidepepa pühamas paigas, Trianoni lossis, Versailles, Pariisi lähedal, istus aga maailma sortsideliidu ülem kolmiknõukogu — Maltsweti usuwend (baptist) ja professor Wilson Ameerikast, kroonimata Heroodes Clémenceau Prantsusmaalt ja poliitikasirkuse ülem-tola Lloyd George Inglismaalt; istus ja igistas werd, nagu issand Olümael sel õöl kui ta maailma lunastama läks. Kolgatale ei kawatsenud neist küll ükski minna; mõnusam on igapidi sinna teisi saata, nagu uskliku palwesõnake ütleb: püha Flawian, oia minu majakest tule eest, aga teistel pane põlema! — kuid sellest oolimata tahtis igaüks neist, ja kõik nad kolmekesi kokku, see wägilane olla,

kes weel kord ilma lunastaks,
ilma et ristis punastaks,

nagu õnnis Grenzstein kord laulis. Sest lunastust ootis, lootis ja nõudis terwe „aritud-ilm“...

Oli sündimas midagi kolekohutawat, midagi „mida keegi ei oleks wõinud ette aimata“. Nagu suweõhtutel soomülgastest uduwina, nii tõusis nüüd ühiskonna sügawustest surma-ähwardaw taud, uus, ennenagemata, kohutaw taud; tõusis ja laienes, kaswas ja kiskus oma kihwtistesse küüsi tuhandeid ja miljonid.

Midagi pöörast oli selles katkutaudis! Kui ta oleks otsekohe tapnudgi! Ei, ta pugese oma ohwitele selgroosse, ajas need sirgeks; pea tõusis püsti, käed läksid kramplikult rusikasse ja suu akkas sõnu rääkima, mis irmsad olid terwe „aritud-ilmä“ meelest: tööpälgä kõrgendamisest, saherdamise lõpetamisest, tööstuse, pankade, ärde, kaewanduste, maa natsionaliseerimisest, ja — irmus on seda suust wälja üteldagi! — walitsusewõimust wõtmisest tööliste kätte. Nagu kurjastwaimust waewatud kogusid nad kokku uulitsa nurkadele ja aegade ääre ja karjusid katkupalawikus leekiwail silmil ja kramplikult kokkukistud rusikaid kõigutades: Maha rahwakurnajad, maha timukad! Maha kodanlus, maha kapitalismus! Elagu re—re—rewolutsioon! Elagu töörahwawalitsus! Elagu üleilmiline töörahwawabariik!...

Surmakahwatus kattis wõõbatud nägu ja põlwed akkasid tangu klaperdama „aritud-ilmä“ sõjasaagi pidulaua; ta wirwendawate silmade ees wingerdasid elektrituded nagu

maod, ja maalised Chopini leinamarsi saatel Havanna suitsuga tiinestatud õhku tuliseid jälgi:

Mene, mene, tekel uwarsein!

Mis on ära seletatud maakeele „Tapperis“: Mine, mine, onkel; luuawars on siin!

Ja meeleeitel karjus „aritud-ilm“ lunastust; lunastust sellest katkutaudist, mis tõusis ühiskonna pimedamate nurkade, ronis, kaswas, paisus ja kiskus oma küüsi miljonid miljonite järel.

Ülemsortside kolmiknõukogu Trianonis laskis purtskaewud kahiseda, kuulas jälle tehtud alpi-onnikeste salajuttu minewiku wägewate wiienda ja kuuenda käsu moraalist, ja laskis pargi põliste puude kohinat omale jutustada neist salarohtudest, mis Loyola² jüngrid omal ajal „walgustatud“ Louis XIV-le õpetasid kardetawa ketserikatku wasta. ja millega „walgustatud“ kuningas arstis seda katkutauid, „puhastades“ terweid riigiosasid katkust ja — inimestest..

Nõukogu igistab, kratsib kukalt, kirjutab retseptisi ja — kisub neid puruks. Ei klapi!

Aastaid ja aastakümneid otsa on nad oma sortsikunsti tudeerinud, ennast ihu ja ingega sellele tööle pühendanud, omale terwe „aritud-ilmä“ usalduse wõitnud. Aastate ja aastakümnete wiisi olid nemad ja nende eelkäijad ette walmistanud maailmaõnnestawat nõiakeedist; kõige paremad pead olid endid raswa nuumatud retsepti wäljamõtlemise, mis kõik taudid pidi kaotama ja seisukorra looma, kus „rahu maa peal ja „aritud-ilmä“ ea meel — alleluuja!“

Ja wiimaks oli see leitud:

*Mors imperialismi Deutonic!*³

Ei olnud „aritud-ilmä“ mingisugune ohwer liig suur ega kallis, et aga oma eesmärgile jõuda. *Pereat mundus — fiat pax...* kadugu kas ilm, kui aga rahu saab — rahu „aritud-ilmä!“

Ooo, missuguse ohwrimeelsusega nad omale ajaloo lehekülgedele jäädawad mälestuses ambad kinnitasid! Miljonite ja miljonite inimeste — teiste muidugi — weri pandi woolama. et õnnestawat seerumi (maha alla pritsitawat werewedelikku) walmistada. Terwed maakonnad ja maaosad tehti „wagaseks“, et seal „ei kuulud enam ei kukelaulu ega koera-akumist“.

Ja kui wiimaks Imperialismus Deutonicus'e kägistatud kerest wäljapigistatud ing ühes miljonite seerumiohwrite werega sortsimooride nõiakatlas kees; kui „aritud-ilm“ rõõmujoo-wastusel katla ümber tantsis, et nüüd ometi kord „kuldne aeg“, sõna otsekoheses ja kaud-

¹ Surmairm enamuse eest.

² Loyola oli jesuiitide ordu asutaja; see usulik organisatsioon on kuulsaks saanud oma koledustega ja metsikutega, millega ta katoliikusust lahkujaid taga kiusas ja üleilmse igasugust wabamat liikumist maha surus.

³ Saksa imperialismuse surm.

ses mõttes. kätte on jõudnud; kui ammuoodatud seerum iiglawaati oli filtreeritud, mille otsa peal terwele maailmale säravate tähtedega pealkiri seisib: „Rahwaste Liit“; kui „aritud-ilm“ ennast piduriidesse pani ja lehwivate lippudega, *Te, Deum laudamus* lauldes, ülem-sortside järel wälja läks, et osa wõtta selle imerohu naha alla pritsimise pidulikust talitusest, ja ülempreester Wilson oma seerumiga punaseks wärwitud papikäed üles tõstis ning lausuda tahtis: *Pax vobiscum*¹: — siis kahwatas ta lage pergamentikarwa jänkinägu, sõnad angusid uultel, põlwed akkasid wõdisema, käed langesid alla — ülempreester sai rabanduse...

Seerum oli waadis ähwardawalt käärima akanud, pingutas waadilauad praokile ja woolas ning woolas. Nende ulgas aga, kellele seda õnnestawat sortsiwedelikku oli tahatud naha alla tuupida, möllas uus taud, seni tundmata katkutõbi, mille sünnitaja oli *bacillus bolschewisticus*...

Nagu omal ajal kolerasünnitaja kommabatsilluss India tihnikutes, Kalkutta ja Bombay sopastes eeslinnades, nii sigines ja sugunes bolschewismusebatsilluss Wenemaa töörahwa nõukogude wabariigis marksismuse taime-lawades, sigines ja tungis wõitmata wael linnast linna ja riigist riiki, miljonid oma kihwtiga läbi immutades.

Maailmasortside nõiapada kees mähinal ja pahinal; suured sortsid katsusid ja proowisid nõiawedelikku, et katkusünnitajat tappa; küll pritsisid nad seda karde awatele elukatele eest- küll tagantotsast sisse. Ja kollanokad sortspoisid kolganurkadest materdasid malgaga et igi otsaees. Aga mida rohkem neid surmati, seda enam neid sigines, nagu Iisraeli lapsi Egiptuses, kuni neid sai nagu liiwa meres ja tähti taewas.

„Aritud-ilm“ wägewad saatsid nende wasta wälja oma sõjamehed lühtrite, lampide ja nuiadega. Need tulid tagasi — kardetawad batsillused kõhus ja ajus. Katkutaud aga kaswas ja laienes.

Siis kutsus „aritud-ilm“ kokku kõik oma kirjatundjad ja wariseerid ja saduseerid, ja pani nad istuma kogudusekodadesse, mida nimetatakse parlamentideks, et nemand peaksid aru ja otsiksid abinõusid irmsa katku wasta. Ja kirjatundjad ning wariseerid igistasid ööd ja päewad läbi, ja walmistasid „eelnõusid“ katkutaudi wasta wõitlemiseks, kuni neid sai tuhat ja weel tuhat ja kümmetuhat.¹ Ja mida enam nad *eelnõusid* kokku kuhjasid, seda enam waldas neid meeletu irm katkutaudi eest, mis kaswas ja kaswas, ja mille wasta ei olnud leitud ühtegi mõjuwat *abinõu* kõigi nend *eelnõude* ulgast.

Siis läks „aritud-ilm“ wälja oma kirjatundjate ja wariseeride juure ja kutsus oma ette kõik ühiskonnasortside pere ja ülemsortside kolmiknõukogu kõige salajama-t paigast Ja kui ta nende nägudelt luges lootuseta seisukorda ja nägi nende jõuetult allarippuwaid käes ja ülempreestri Wilsoni alwatult tolknawat jänkilooga, ja tuhandeid eelnõusid, mille ulgas ei olnud leida ühtgi abinõu, siis wõttis tema üle wõimust surmairm, ja ta akkas ulguma ja ambaid kiristama ja karjuma: Mäed, langege meie peale ja mäekingud katke meid enamlaste püha kätetasumisewiha tuleleegi eest!

Ja ulgudes ning kisades akkasid nad jampsima ja tantsima ja rääkima segaseid keeli, nagu oleks pühawaim nende peale tulnud...

Ajaloowana aga näris oma anisulewart, silistas pikkamisi oma walget abemelaaka ja kirjutas ajaraamatuse:

Aastawahetusel 1919—1920. Wanamaailm läheneb lõpule. Terwe inimesesugu eitleb katkutauides: üks, määratu suurem osa on langenud ja langemas ohwriks katkule, mida teadusekeeles nimetatakse bolschewismuse'eks ehk sowjetismuse'eks; teine osa — „aritud-ilm“ — on selle kartusel ajalwatuse saanud ja jampsib parandamata rabanduse alawikus, mida arstid nimetawad: *Furor bolschewisticus*. — Ju see on wiimsepäewa täht. Aamen.

H. Rooskaja.

¹ Katollikuriku liitaniapalwest *Te Deum laudamus* — sind, jumal, kiidame; *pax vobiscum* — rahu olgu teiega.

¹ Ajalehtede teatel waatas Ameerika Ühisriikide senat — parlament eelnõu — 52 eelnõu läbi, mis enamlaste wasta wõitlemiseks ette pandud.

J ü r i.

Jüri laulis, Jüri palus
igal õhtul just
õhtis omal taewamanna
lauluraamatust.

Papp ja parun — ei need tema
wõlga kustuta:
saatwad põha aambri alla
kõige kraamiga.

Jüri wõttis kätte kepi,
lata ilma läks;
sellestfaadil läks ta elu
weelgi raskemaks.

Käed ta pani ifka risti,
ohlas raskete:
„Andke wiimjed wõlad andeks
oma wendile!“

Ent ta laulis endistwiiti,
kittis isjandat,
õnnustas weel taga pappi,
rahariisujat.

Jüri laulis, kuni kustus
temas elu taht.
Wiimaks suruuaeda fanti
paljas luu ja nahk.

U. Raudepa.

Põhjamaa tuuled.

Mühades tormavad tugewad Põhjamaa tuuled üle metsade, mägede, mere ja maa. Salaja sõnuwad luulerändaja tõsised uuled: Edasi! Sõuagem sinna, kus leiame eluõnneteeraa.

Wõimsalt murravad õnneotsija wägewad ood reisiselt pihuks ja puruks kõik tõkked ja looduse wastased wäed, ning tasandawad künkad kõrged ja madalad sood; wabastawad wangistatud elu raudus kangenud käed.

Wangist wallale pääsenud eluga ühendatud jõul möllawad looduse wõitmata jõud. Loodusewägedega olles nagu ühisel nõul, laenetab igatsew eluwoogude sõud.

Täis kirgi, edasi kihutawad tuiskawad tormid; lahutawad pilwetompusid uduses taewas; rebiwad narmasteks saatuse wiimsedgi irwitawad seadusewormid, mis aastasadasiid aegu elu ööpimeduses waewas.

Meri pööraselt laenetab, wahutab kirgedeihast. — Wood kõrged matawad weesügawusesse raudased laewad, kus surmalemõistetud tüürijad oigawad südamewihast. Need kadunud waimud! Ei kuule neid põrgud, ei aita ka taewad.

Mets ahwardawalt kohiseb. Raksuwa tormi ees küürutawad paindujad puud ja murduwad taimed aprad.

Saatust pilkawalt aigutab. Wabisedes warisewad kokku kōdunenud külluseooneid, kust laenetawad wälja ja tõusewad eitlema wastawoolud, kui metsatõprad. — Eledalt wälguwad wastaste wõitlusejooned.

Määrjad ja kaljud juba kõiguwad maruoogude ees, mis äwitawad elumaalt külmad ja rõhuwad jäätisemäed, et paista wõiks walgusekiir sügawa pimeduse orgude, rahnude sees.

Ja elu on see, mis üles tõusma sealt näed.

— Üle liiwakõrbede woolawad tuiskawate tormide ojad ja wärskendawad sealgi kultunud elu ja kuiwanud maa.

Juba tärkawad kõrbesgi närtsinud taimede pojad . . . Kes ütleb, kes usub et kuiwanud „Saharast“ õitsewat aeda ei saa?

— Wäljadelt, aasadelt tõstab see pöörang kõrsi wärskaid üles; kogub nad kokku ja sütitab põlema tuld . . . Oh imet! Loit eledalt leegitseb — uus elu ju sünnib ta süles. Kuid imeleegis äwineb kidur ja mäda ning põleb mustaks ebajumalate kuld.

Leek lõkendab . . . Imesünnitaja rinnad oogsalt õõtsuwad. Ja edasi pillk — juba laenetab elkiw ja ahwardaw tulemeri. Kirg suureneb . . . Kõik looduseuuled ägedalt lõõtsuwad. — Taewas ja maa on punaseks muutunud kui weri.

Mühades tormavad tugewad Põhjamaa tuuled üle metsade, mägede, mere ja maa.

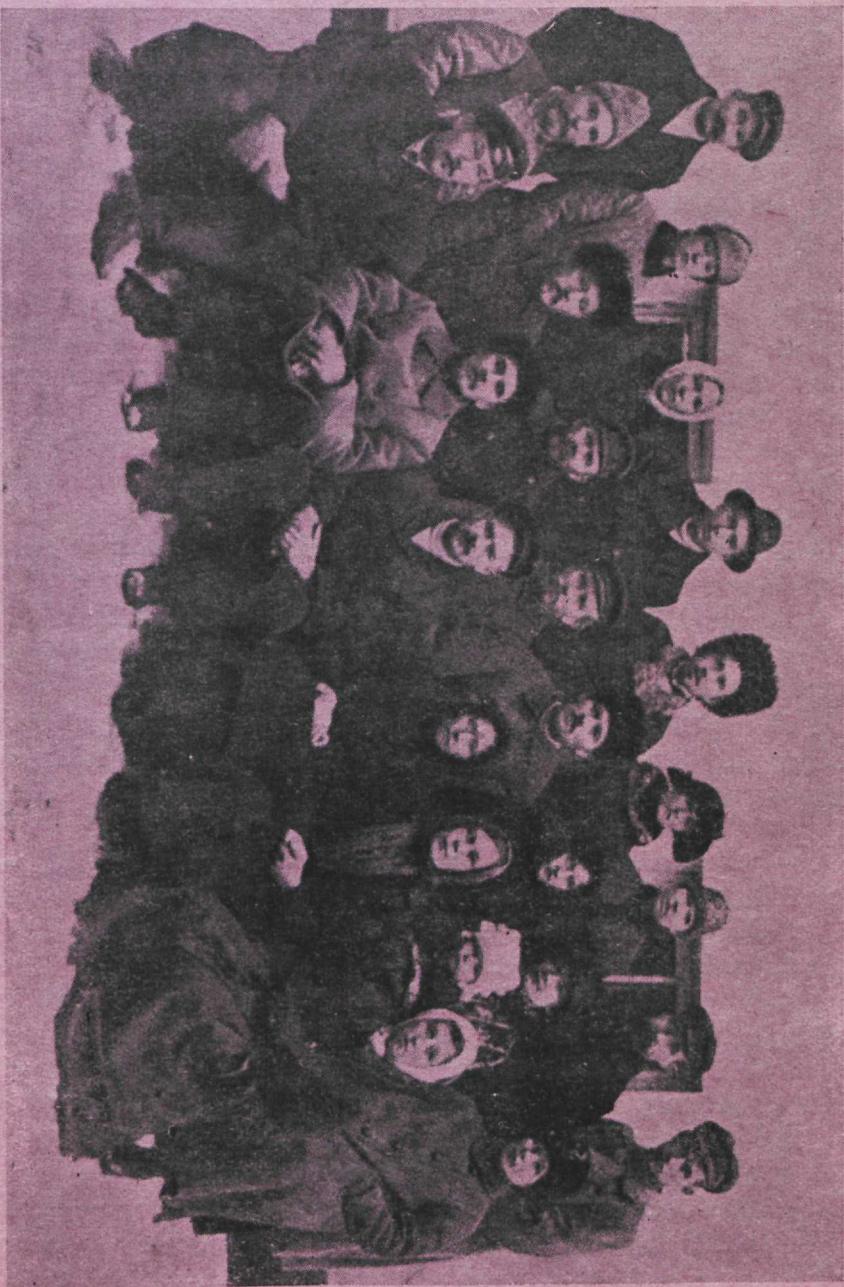
Salaja sõnuwad luulerändaja tõsised uuled: Edasi! Sõuagem sinna, kus leiame eluõnneteeraa!

Oskar Kullerkupp.

Kommunistlise partei Eesti keskkomitee Wenemaa büroo.

17-nes riigitrükikoda, Peterburis, 7. roodus, 26.

Walgest Eestist punasele Wenemaale detsembris 1919 wahetatud pantwangid.

Esimeste rida (istumas): 1) Edhard Wanakamar, 2) Jaan Tamn, 3) Willem Porr, 4) Pauline Juhkum, 5) Marie Liffenthal, 6) Amanda Wenikas; teine rida (istumas): 7) Jaan Melgand, 8) Juhhan Mahmatal, 9) Jaan Aug, 10) Hans Aksel, 11) Aleksander Ottisaar, 12) Eewa Kupper, 13 ja 14) Juulia ja Silwia Pöggelmann, 15) Anna Tuimeltau; kolmas rida (seismas): 16) Ludwig Ludwig, 17) Marta Elias, 18) Marie Elias, 19) Woldemar Piim, 20) Konstantin Vogt, 21) Helene Katsassepp, 22) Klara Tiimann, 23) Alfred Kraits, 24) Alwin Palm.